

BASISINFORMATIE EINDWERK

VOORNAAM: Sarah

NAAM: Jans

KLAS: 3MAW

DEPARTEMENT: Social Work

ACADEMIEJAAR: 2014-2015

TREFWOORD: Detentie en vrijheid

TITEL: Is er nood aan een brug tussen detentie en de vrijheid?

SAMENVATTING:

Er breekt een dag aan dat gedetineerden buiten de gevangensmuren mogen treden. Dit idee vind ik best beangstigend. Zijn deze mensen klaar om het chaotische leven buiten terug op te pikken? Hebben zij genoeg begeleiding en voorbereiding gekregen om niet meer terug te keren naar de penitentiaire inrichting? Er spookten veel gedachten door mijn hoofd en zo ben ik bij de onderzoeksvraag gekomen: "Is er nood aan een brug tussen detentie en de vrijheid? Hoe kan JWW deze brug eventueel invullen?"

Deel één geeft de lezer een kijk op mijn stageplaats. Ik liep stage bij Justitieel Welzijnswerk (JWW) en deze stage gebeurde vanuit de invalshoek van stagiaire trajectbegeleider (TB). Het ontstaan van JWW, de ervaring als TB en een beknopte voorstelling van de gevangenis van Hasselt wordt in dit deel uitgelegd.

In deel twee ga ik enkele onderwerpen die teruggrijpen naar mijn onderzoeksvraag verder uitleggen. De evolutie van het strategisch plan betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden komt in dit deel aan bod. Verder wil ik u een zicht geven op wat het hulp- en dienstverleningsaanbod aan gedetineerden de dag van vandaag te bieden heeft. Daarna schets ik enkele initiatieven wat betreft de nazorg in Nederland, zodat hieruit misschien bruikbare ideeën naar boven kunnen komen.

Deel drie omschrijft mijn praktijkonderzoek. Doormiddel van mijn onderzoeksvraag, "Is er nood aan een brug tussen detentie en de vrijheid? Wat kan JWW betekenen in deze eventuele brug?" ga ik op cliëntniveau interviews afnemen. Ik wil nagaan wat de brug kan maken voor de cliënten. Ik bekijk welke begeleiding(en) de bevrageerden hebben gehad en hun ervaring met die begeleiding. Daarnaast ga ik aan de hand van mijn literatuurstudie

over de nazorg in Nederland de suggesties en opmerkingen bevragen. Ik wil zeker plaats maken voor de bedenkingen en de aspecten die er moeilijk lopen, zodat ik op die manier kan eindigen met een conclusie en eventuele aanbevelingen.

In deel vier bespreek ik mijn kritische visie. Gedurende mijn eindwerk ben ik op verschillende moeilijkheden gebotst en werd ik geconfronteerd met mezelf. Ik denk dat het gehele proces een grote bijdrage levert aan mijn laatste stappen om af te studeren als professionele hulpverlener. Ik vind het zeker belangrijk dat ik uit dit proces mijn conclusies trek, dingen leer en deze meeneem naar de toekomst.

Tot slot rond ik af met een algemeen besluit waarin ik kort terugblik op mijn bachelorproef.

**Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk**

Is er nood aan een brug tussen detentie en de vrijheid?

Sarah Jans

**Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

**Hasselt
Academiejaar 2014- 2015**

Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk

Is er nood aan een brug tussen detentie en de vrijheid?

Sarah Jans

**Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

Hasselt
Academiejaar 2014- 2015

Woord vooraf

Als laatstejaarsstudente maatschappelijk werk wil ik graag voor het beëindigen van mijn opleiding een bachelorproef afleggen. Het is de bedoeling om deze proef te linken aan mijn stage.

Er breekt een dag aan dat gedetineerden buiten de gevangensmuren mogen treden. Dit idee vind ik best beangstigend. Zijn deze mensen klaar om het chaotische leven buiten terug op te pikken? Hebben zij genoeg begeleiding en voorbereiding gekregen om niet meer terug te keren naar de penitentiaire inrichting? Er spookten veel gedachten door mijn hoofd en zo ben ik bij de onderzoeksvraag gekomen: "Is er nood aan een brug tussen detentie en de vrijheid? Hoe kan JWW deze brug eventueel invullen?"

Mijn bachelorproef heeft veel energie, stress en doorzettingsvermogen gekost. Het was geen gemakkelijke opdracht voor mij. Ik wil iedereen bedanken die mij heeft geholpen en gesteund.

In de eerste plaats wil ik mijn familie bedanken. Zij hebben mij steeds gesteund en aangemoedigd. Iedereen in het gezin heeft het afgelopen jaar steeds voor mij klaargestaan.

Anke en Ine, mijn stagementoren wil ik bedanken voor het eindeloze geduld en de goede adviezen die zij mij gaven.

Verder hebben Mijnheer Schaeken en Mijnheer Smolders, mijn eindwerk begeleiders, steeds klaargestaan om mij te steunen en tips te geven. Niet te vergeten Mevrouw Dehasque die tijdens de stagesupervisies steeds een luisterend oor voor mij had.

Tot slot al de collega's op mijn stageplaats die mij hebben geholpen en mij steeds bleven motiveren.

Bedankt allemaal voor het geduld en adviezen!

Inhoudsopgave

Woord vooraf.....	5
Inhoudsopgave.....	4
Afkortingen.....	7
Terminologie	8
Inleiding.....	10
DEEL 1: Situering stageplaats.....	12
1.1. Mijn stageplaats als uitvalsbasis voor mijn onderzoek	12
1.1.1. Centrum Algemeen Welzijnswerk Limburg	12
Cluster forensisch welzijnswerk.....	12
1.1.2. Justitieel Welzijnswerk Limburg	13
Korte historiek van JWW	13
Principes van JWW	15
Voorstelling van het team JWW	16
Mijn ervaring met de werking van OTB en TB in de gevangenis.....	17
1.1.3. De Penitentiaire inrichtingen in België	20
Penitentiaire inrichting te Hasselt	20
1.1.4. Besluit.....	21
DEEL 2: De theorie in een notendop	22
2.1. Van een strategisch plan naar een decreet.....	22
2.1.1. Het strategisch plan betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden.....	22
Missie.....	22
Historiek	22
Doelstellingen.....	23
2.1.2. Decreet betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden.....	24
Doelstellingen.....	24
2.1.3. Het hulp- en dienstverleningsaanbod aan gedetineerden	25

2.1.4.	Besluit.....	28
2.2.	Hoe organiseerde JWW zich op het moment dat ik stage liep?	29
2.2.1.	De rol van JWW.....	29
2.2.2.	"De weg naar de vrijheid in een notendop"	30
2.2.3.	Rol van de PSD	32
2.2.4.	Samenwerking JWW en de PSD	33
2.2.5.	Besluit.....	34
2.3.	Gluren bij de burens.	35
2.3.1.	Exodus tussenhuizen.....	35
2.3.2.	Dienst reclassering Nederland	37
	Dienst reclassering in de praktijk.....	38
2.3.3.	Bonjo (= Belangenorganisatie voor ex-gedetineerden)	38
	Buddyprojecten, begeleiding na hun detentie.....	39
2.3.4.	Besluit.....	39
DEEL 3:	'Geboeid' aan de slag in de praktijk.....	40
3.1.	Het praktijkonderzoek	40
3.1.1.	Keuze van de onderzoeksvraag.....	40
3.1.2.	Waarom deze doelgroep?.....	41
3.1.3.	Waarom via interviews?	42
3.1.4.	De interviews op cliëntniveau	42
	Niveau 1: BEGELEIDING	43
	Niveau 2: JUSTITIEEL WELZIJNSWERK	44
	Niveau 3: VERWACHTINGEN EN VERLOOP NA DETENTIE	46
	Niveau 4: DE NAZORG IN NEDERLAND.....	48
	Niveau 5: OPMERKINGEN EN SUGGESTIES.....	49
3.1.5.	Besluit.....	51
3.2.	De aanbevelingen.....	52
3.2.1.	De rol van JWW tussen detentie en de vrijheid.....	52
3.2.2.	Een LCO een goede overgang?	52
3.2.3.	Het bestaande aanbod van hulp- en dienstverlening blijven uitbereiden	53

3.2.4. Samenwerking.....	54
3.2.5. Alternatief perspectief	54
DEEL 4: Een blik naar binnen, een beeld naar buiten.	56
4.1. Kritische visie.....	56
4.1.1. Kritische kijk op Justitieel Welzijnswerk in de gevangenis van Hasselt.	56
4.1.2. Kritische kijk op de bachelor proef	58
4.1.3. Kritische kijk op het persoonsgebonden traject.....	60
4.1.4. Besluit.....	62
Algemeen besluit.....	63
Literatuurlijst.....	65
Bijlagen	68
Bijlage 1: Organogram CAW Limburg.....	69
Bijlage 2: Levensdomeinen TB.....	70
Bijlage 3: Decreet betreffende de organisatie van het hulp- en dienstverleningsaanbod aan gedetineerden	71
Bijlage 4: Domeinen m.b.t. het decreet.....	79
Bijlage 5: Interview cliëntniveau.....	80

Afkortingen

CBE	Centrum Basiseducatie
CGG	Centrum Geestelijke Gezondheidszorg
CAP	Centraal aanmeldingspunt
CAW	Centrum voor Algemeen Welzijnswerk
CVO	Centrum voor Volwassenenonderwijs
DRA	De Rode Antraciet
FDB	Familiaal detentiebegeleider
GOS	Gedetineerden Opvolgsysteem
JWW	Justitieel Welzijnswerk
LCO	Lokaal Cliënt Overleg
OC	Onderwijscoördinator
OLC	Open Leer Centrum
OO	Organisatieondersteuner
OTB	Onthaal Trajectbegeleiding
PA	Penitentiair Assistent
PSD	Psychosociale Dienst
SURB	Strafuitvoeringsrechtbank
TB	Trajectbegeleiding/ Trajectbegeleider
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

Terminologie

Beklaagden¹ (verdachte, beschuldigde, betichte):

Een beklagde is iemand die voor de rechtbank moet verschijnen en nog niet veroordeeld is voor een strafbaar feit. In de juridische praktijk in België wordt 'verdachte' specifiek gebruikt voor iemand tegen wie een vooronderzoek loopt, maar tegen wie nog geen strafvordering is ingesteld. Verder wordt er een onderscheid gemaakt tussen een 'beklaagde' (politierechtbank en correctionele rechtbank) en een 'beschuldigde' (hof van assisen).

Beperkte detentie:

De strafuitvoeringsrechtbank kan de veroordeelde beperkte detentie toekennen. Dit betekent dat de gedetineerde toestemming krijgt om overdag de gevangenis te verlaten. 's Avonds en 's nachts verblijft hij in de gevangenis en moet bepaalde voorwaarden naleven. De voorwaarden zijn aan de situatie van de cliënt aangepast. Het doel van de voorwaarden is dat de veroordeelde geen nieuwe feiten pleegt.

Elektronische straf²:

Het elektronisch toezicht is een straf die onder bepaalde voorwaarden kan uitgesproken worden door de strafrechter en waarbij de vrijheid van de veroordeelde beperkt wordt door een enkelband of een ander controlesysteem, waarbij hij wel verder aan het werk kan maar de overige tijd thuis of in een tehuis zal dienen door te brengen.

Nieuwe wetgeving (wet van 07/02/2014 tot invoering van de het elektronisch toezicht als autonome straf) waardoor thans het elektronisch toezicht een autonome straf is uit te spreken door de strafrechter en geen modaliteit meer is van de strafuitvoering.

Strafuitvoeringsrechtbank³:

Het is een rechtbank van eerste aanleg. De strafuitvoeringsrechtbank beslist over de uitvoering van vrijheidsstraffen van meer dan drie jaar. De strafuitvoeringsrechtbank oordeelt of de veroordeelde recht heeft op een beperkte detentie, elektronisch toezicht of voorwaardelijke invrijheidstelling. Ze beslist ook over voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op uitlevering.

---

¹ <http://taalunieversum.org/>

² <http://elfri.be/elektronisch-toezicht-als-autonome-straf>

³ <http://justitie.belgium.be/>

Veroordeelden:

De rechter heeft zich uitgesproken over de zaak en heeft de persoon in kwestie veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf, geld boete, probatie, alternatieve straf, ...

Voorlopige invrijheidstelling (VLV):

Een veroordeelde kan hiervoor in aanmerking komen indien de straf de 3 jaar effectieve gevangenisstraf niet overschrijdt. Een veroordeelde kan na 1/3^e van de straf gezeten te hebben vrijkomen.

Voorwaardelijke invrijheidstelling (VI):

Een dader die veroordeeld is tot meer dan drie jaar effectieve gevangenisstraf kan na 1/3^e van zijn straf met een minimum van negentig dagen gezeten te hebben, vervroegd vrijkomen met voorwaarden nadat hij voor de strafuitvoeringsrechtbank is verschenen. De veroordeelde die een straf met wettelijke herhaling krijgt, moet een gevangenisstraf van 2/3 uitzitten.

Inleiding

Gevangenis krijgen vandaag de dag veel aandacht in de media. Ik merk in mijn naaste omgeving dat de meesten een uitgesproken mening hebben over dergelijke thema's. In de meeste gevallen wil onze maatschappij niet van dichtbij geconfronteerd worden met deze doelgroep. Iedereen wil graag leven in een veilige samenleving. Kunnen gedetineerden met een geleidelijke overgang terug in de maatschappij terecht komen? Wie kan deze overdracht zo goed mogelijk laten verlopen? Op welke manier kan dit eventueel? Hoe zien cliënten deze overgang? Welke factoren spelen een rol in deze overgang? Deze bachelorproef gaat na of er nood is aan een brug tussen detentie en de vrijheid. Wat zou Justitieel Welzijnswerk kunnen betekenen in deze eventuele brug? Dit is tevens ook de onderzoeksvraag.

Deel één geeft de lezer een kijk op mijn stageplaats. Ik liep stage bij Justitieel Welzijnswerk (JWW) en deze stage gebeurde vanuit de invalshoek van stagiaire trajectbegeleider (TB). Het ontstaan van JWW, de ervaring als TB en een beknopte voorstelling van de gevangenis van Hasselt wordt in dit deel uitgelegd.

In deel twee ga ik enkele onderwerpen die teruggrijpen naar mijn onderzoeksvraag verder uitleggen. De evolutie van het strategisch plan betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden komt in dit deel aan bod. Verder wil ik u een zicht geven op wat het hulp- en dienstverleningsaanbod aan gedetineerden de dag van vandaag te bieden heeft. Daarna schets ik enkele initiatieven wat betreft de nazorg in Nederland, zodat hieruit misschien bruikbare ideeën naar boven kunnen komen.

Deel drie omschrijft mijn praktijkonderzoek. Doormiddel van mijn onderzoeksvraag, "Is er nood aan een brug tussen detentie en de vrijheid? Wat kan JWW betekenen in deze eventuele brug?" ga ik op cliëntniveau interviews afnemen. Ik wil nagaan wat de brug kan maken voor de cliënten. Ik bekijk welke begeleiding(en) de bevroagden hebben gehad en hun ervaring met die begeleiding. Daarnaast ga ik aan de hand van mijn literatuurstudie over de nazorg in Nederland de suggesties en opmerkingen bevragen. Ik wil zeker plaats maken voor de bedenkingen en de aspecten die er moeilijk lopen, zodat ik op die manier kan eindigen met een conclusie en eventuele aanbevelingen.

In deel vier bespreek ik mijn kritische visie. Gedurende mijn eindwerk ben ik op verschillende moeilijkheden gebotst en werd ik geconfronteerd met mezelf. Ik denk dat het gehele proces een grote bijdrage levert aan mijn laatste stappen om af te studeren als

professionele hulpverlener. Ik vind het zeker belangrijk dat ik uit dit proces mijn conclusies trek, dingen leer en deze meeneem naar de toekomst.

Tot slot rond ik af met een algemeen besluit waarin ik kort terugblik op mijn bachelorproef.

DEEL 1: Situering stageplaats

1.1. Mijn stageplaats als uitvalsbasis voor mijn onderzoek

Het gekozen thema 'De brug naar de vrijheid' heb ik onderzocht door mijn stageplaats als parameter te gebruiken. Mijn stageplaats, de gevangenis van Hasselt, was dan ook dé uitvalsbasis om te onderzoeken hoe gedetineerden een geleidelijke overgang naar de maatschappij kunnen maken.

In hoofdstuk 1 tracht ik u een beeld te schetsen van waaruit mijn onderzoek start. Eerst zal ik weergeven waarvoor het CAW Limburg staat en situeer ik de cluster Forensisch Welzijnswerk. Vervolgens verdiep ik mij in JWW en de taak van de trajectbegeleider en sluit af met wat uitleg betreft de gevangenis van Hasselt.

1.1.1. Centrum Algemeen Welzijnswerk Limburg

Het Centrum Algemeen Welzijnswerk (*Bijlage 1: Organogram CAW Limburg*), ook afgekort als CAW, is georganiseerd over heel Vlaanderen. Het CAW wil het welzijn van personen bevorderen. Ze bieden op een laagdrempelige manier hulp bij welzijnsvragen. Dit wil dus zeggen dat het CAW voor iedereen toegankelijk is. Het CAW werkt op basis van vrijwilligheid en vertrouwelijkheid. Ze bieden kwaliteitsvolle hulp op basis van de professionele deskundigheid van de medewerkers. Er wordt op een zo goed mogelijke manier hulp op maat gegeven. Het CAW biedt een brede waaier aan hulpverlening namelijk: individuele begeleiding, begeleiding bij relatie- en gezinsleven, begeleiding bij financiële problemen, woonbegeleiding, begeleiding voor thuislozen en begeleiding bij gerechtelijke opgelegde hulp, ... Binnen het CAW zijn er zowel residentiële werkvormen als ambulante.

Cluster forensisch welzijnswerk

Het CAW is verdeeld in verschillende clusters, waaronder de cluster forensisch welzijnswerk. Verder is de cluster forensisch welzijnswerk opgesplitst in diverse teams:

- Slachtofferhulp Limburg;
- Gerechtelijk opgelegde hulp;
- Hulp aan daders seksueel misbruik;
- Justitieel Welzijnswerk Limburg;

Het is voor mij het meest relevant om het team Justitieel Welzijnswerk Limburg, ook afgekort als JWW, uitvoerig te bespreken aangezien ik binnen dit team stage liep.

Het lijkt mij praktisch om de werking van JWW zoals ik ze aan de cliënten vertel te schetsen, zodat de lezer een duidelijk beeld krijgt. Ik stelde de werking van JWW in de gevangenis van Hasselt aan de cliënten als volgt voor:

“JWW is een werking binnen het CAW. U kan het zich voorstellen als volgt: Beeldt u zich in dat het CAW een groot huis is. Dat huis heeft verschillende kamers en elke ruimte in het huis heeft een ander aanbod. Zo kan u in één kamer terecht voor relatieproblemen, in de andere kamer voor financiële problemen en er is ook een ruimte voorhanden die woonbegeleiding aanbiedt. Zo biedt iedere kamer hulp en begeleiding op maat voor ieder probleem. Wanneer u in detentie verblijft kan u niet naar het CAW om deze begeleiding te krijgen, maar komt het JWW team dit aanbod in de gevangenis brengen. JWW werkt niet voor justitie en is een Vlaamse organisatie die geen controlerende en adviserende taak heeft naar justitie toe. Kortom JWW is niet afhankelijk en moet zich strikt houden aan het beroepsgeheim, enkel met uw toestemming kan er informatie uitgewisseld worden. JWW wil voornamelijk ondersteuning bieden voor de problemen tijdens detentie en verder werken aan de integratie in de maatschappij na de detentie”.

1.1.2. Justitieel Welzijnswerk Limburg

Op de vorige pagina heb ik in het kort de situering van JWW omschreven. Om dieper in te gaan op de werking van JWW tracht ik om hieronder de historiek, de missie en visie weer te geven. Op deze manier wordt duidelijk waarvoor JWW staat en hoe zijzelf de werking van JWW zien.

Korte historiek van JWW

Vanaf 1997¹ wordt Justitieel Welzijnswerk ingeschoven in het CAW met aandacht voor hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en hun directe omgeving. De centra slachtofferhulp werden daar al vanaf 1989 in ondergebracht. Langzaamaan werden de middelen voor het forensisch welzijnswerk uitgebreid.

Voordien konden gedetineerden voornamelijk rekenen op steun van religieuze mensen die inzaten met de gevangenen. Vervolgens werd deze hulp geregeld via de beschermingscomités.

Pas vanaf 1930 is er sprake van sociaal werkers. Zij werden tewerkgesteld in de psychosociale dienst (PSD) die wij vandaag kennen in de Belgische gevangnissen.

In de jaren zestig worden de beschermingscomités hervormd tot diensten voor sociale re-integratie.

---

¹ BOUVERNE-DE BIE, M., DERMAUT-CLYNCKE, A., MEYVIS, W., Van reclasseringsplan in het verlengde van justitie naar justitieel ambulante welzijnswerk in het kader van het algemeen welzijnsbeleid. Panopticon, 17(6),537-554.

Vervolgens, na een staatshervorming in 1980, ontstaan er twee systemen: het nationale en het Vlaamse. Op die manier worden de gemeenschappen bevoegd voor de bijstand aan personen. Dit geldt ook voor gedetineerden.

Tot slot moet het Vlaams forensisch welzijnswerk het met twaalf gesubsidieerde hulpverleners en honderd vrijwilligers voor zestien gevangenen doen.

Missie¹:

Justitieel Welzijnswerk wil het welzijn van verdachten, daders en hun directe omgeving bevorderen door hen individueel en structureel te ondersteunen opdat zij (opnieuw) tot hun recht kunnen komen in hun dagelijks leven en in de ruimere samenleving.

Visie:

'Tot zijn recht komen' betekent dat men persoonlijk en maatschappelijk verbonden is: in verbinding met zichzelf met de directe leefomgeving en met de bredere samenleving. Dit houdt een persoonlijke en een maatschappelijke verantwoordelijkheid in. De persoonlijke verantwoordelijkheid om een eigen levensproject uit te bouwen in relatie en interactie met anderen en hiertoe eigen krachten of hulpbronnen uit de samenleving in te zetten. Maar ook de samenleving die hiertoe uitnodigt en die gelijke kansen tot participatie biedt. Dit laatste is bijzonder relevant voor JWW, omdat verdachten, daders en hun omgeving in een context leven waarin persoonlijke en maatschappelijke verbondenheid sterk onder druk staat.

Delinquent gedrag is vaak veroorzaakt door welzijnsproblemen ten gevolge van ontbreken, verbreken of tekortschieten van persoonlijke en maatschappelijke verbindingen. De meeste gedetineerden komen uit maatschappelijk kwetsbare gezinnen met complexe problemen: beperkte scholing en opleiding, weinig kansen op de arbeidsmarkt, financiële problemen, relationele armoede.

In de contacten met de maatschappelijke instellingen werden ze vooral geconfronteerd met de negatieve aspecten hiervan (controles en sancties) en konden ze minder genieten van het positief (helpend, versterkend, ondersteunend) aanbod.

Een strafrechtelijk optreden brengt deze 'oude' welzijnsproblemen aan het licht en blijft vaak versterken. Bovendien ontstaan er door het strafrechtelijk optreden dikwijls heel wat nieuwe problemen, zeker in het geval van een detentie. De detentie is immers een

---

¹ VAN CAMPFORT, S., DEMEERSMAN, T., NUYTS, K., Methodisch kader voor trajectbegeleiders Justitieel Welzijnswerk. Hulpverlening in detentiecontext. z.p., Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, 2009. (niet-gepubliceerd).

extreme vorm van sociale uitsluiting en confronteert gedetineerden met een totale verlieservaring: verlies van vrijheid, familiale en sociale contacten, huisvesting, werk, een zingevende daginvulling, veiligheid, toekomstperspectief...

Justitieel Welzijnswerk is een deelwerking van het Centrum Algemeen Welzijn (CAW) en is een eerstelijnsdienst. Alle hulp die geboden wordt is gratis. Gedetineerden (zowel beklaagden en veroordeelden) en hun naastbestaanden kunnen bij JWW terecht voor ondersteuning. Door het strategisch plan betreffende het hulp- en dienstverleningsaanbod aan gedetineerden dat later wordt verankerd in een decreet, zorgt ervoor dat JWW in de gevangenis wordt binnengebracht. Het strategisch plan en het decreet worden later uitvoerig besproken.

Principes van JWW

Ik vind het belangrijk om de principes van JWW voor te stellen, zodat u als lezer weet waarvoor JWW garant staat.

- Onafhankelijkheid: Het is de bedoeling dat cliënten vrij hun verhaal kunnen brengen doordat JWW niet afhankelijk is van andere voorzieningen. Er is dus geen rapportageplicht of controletaak t.o.v. andere instanties.
- Inclusieve benadering: Hierdoor ontstaat er een betere toegankelijkheid van het bestaande hulp- en dienstverleningsaanbod.
- Integrale benadering: Als medewerker van JWW moet je de cliënten op een integrale manier benaderen. Er wordt bevraagd op de verschillende levensdomeinen en de onderlinge verwevenheid van vragen en problemen. Verder gelooft JWW in de mogelijkheden, groeikansen en eigen competenties van de cliënt om problemen op te lossen en een eigen toekomst uit te bouwen. Het is heel belangrijk dat de cliënt eigenaar mag blijven van zijn eigen verhaal.
- Meerzijdige partijdigheid: Het is ook één van de werkingsprincipes van JWW. Er wordt plaats gemaakt om zowel direct als indirect betrokken partijen in beeld te brengen. Soms hebben cliënten geen besef of geen overzicht van de partijen die geraakt zijn. Om een beter herstel te garanderen is het belangrijk om alle partijen in beeld te brengen en op die manier de cliënt een beter inzicht te geven.
- Vrijwillig: Het aanbod dat georganiseerd wordt is steeds vrijwillig. De cliënt moet wel weten dat het niet vrijblijvend is, er hoort een wisselwerking te zijn tussen de cliënt en de hulpverlener.

Vertrouwen, veiligheid en discretie staan centraal, dit zijn de belangrijkste aspecten om een goede hulpverleningsrelatie op te bouwen. Een medewerker van JWW is tot slot gebonden aan een strikt beroepsgeheim.

Voorstelling van het team JWW

Ik heb de werkingsprincipes en de visie van JWW besproken. Binnen het team JWW bestaan er verschillende functies en heeft iedere functie zijn eigen rol en taak. De verschillende functies ga ik in beknopt beschrijven, zodat u een beter beeld krijgt van JWW team.

- Clustercoördinator: is verantwoordelijk voor de verschillende teams binnen de forensische cluster en fungeert als eindverantwoordelijke.
- Methodiekondersteuner: ondersteunt het methodisch werken van de trajectbegeleiders, zodat iedereen in het team op dezelfde manier te werk gaat. De MO is het centraal aanspreekpunt voor concrete vragen met betrekking tot lopende hulpverleningsdossiers, het methodisch kader, de werkwijzen, procedures en samenwerkingsafspraken. Ze staat ook in voor het coachen van het JWW team. Tijdens de teamvergaderingen staat ze in voor de cliëntbesprekingen. Ze is verantwoordelijk voor het ontwikkelen en implementeren van nieuwe methodieken en de methodiekinstrumenten.
- Organisatieondersteuners (OO): dit zijn medewerkers van JWW, die de taak hebben om verschillende diensten, die hulp- en dienstverlening in de gevangenis aanbieden, te ondersteunen. Hiermee wordt bedoeld dat deze medewerkers zorgen voor de organisatie en de uitvoering van hun aanbod in de gevangenis. De OO's hebben dus als taak om op beleidsniveau noden en vragen in kaart te brengen en wanneer er een aanbod is om dit te informeren aan de cliënten. Ieder beleidsdomein (Onderwijs, werk, cultuur, sport, gezondheid en welzijn) past binnen OO.
- Het kinderbeleid: dit is een bijzondere collega die zich ontfermt over het thema 'Kinderbeleid'. Het is een onderdeel van OO en behoort tot het domein welzijn. Hij of zij geeft inhoudelijk vorm aan de uitwerking van een kindvriendelijk beleid in de gevangenis. Hij of zij organiseert wekelijks een kindvriendelijk bezoek in de vorm van 'Kinderatelier'. Verder zorgt men ervoor dat er kindvriendelijk materieel aanwezig is in de bezoekszaal.

- De familiaal detentiebegeleiders (FDB): zij ondersteunen en informeren het sociaal netwerk van de gedetineerden. Het is niet de bedoeling dat zij een langdurige begeleiding krijgen. De FDB gaat ondersteunen waar nodig is en verwijst de cliënten door. Ze willen deze kwetsbare groep een stem geven. De FDB organiseert drie maandelijks een samenkomst voor de familie, zo kunnen ze samen met lotgenoten praten over hun ervaringen en aan professionele hulpverleners vragen stellen.
- Trajectbegeleiders (TB): zij staan in voor de begeleiding van de cliënten. Verder is er ook een onthaaltrajectbegeleider (OTB) die eerst nagaat of de cliënt geschikt is voor TB, dit doet hij of zij aan de hand van een onthaalgesprek. Later in de bachelorproef komt trajectbegeleiding uitvoerig aan bod.

Mijn ervaring met de werking van OTB en TB in de gevangenis

In de praktijk worden de gedetineerden op de hoogte gebracht van JWW via de psychosociale dienst en de infoschermen. Wanneer de cliënt interesse heeft in JWW, is het de bedoeling dat hij een rapportbriefje schrijft met daarin de hulpvraag. De cliënt komt op een wachtlijst te staan voor een eerste onthaalgesprek, daarin wordt de werking van JWW uitgelegd en gekeken of de hulpvraag iets voor trajectbegeleiding is. Soms kan het zijn dat de hulpvraag na één contact is "opgelost" en de cliënt verder niet wenst begeleid te worden. In dit geval wordt het dossier afgesloten. Na ieder OTB-gesprek wordt er een verslag van het gesprek gemaakt, met daarin een korte schets van wat besproken is.

Hieronder schets ik even een voorbeeld uit de praktijk van een OTB-dossier dat na één contact werd afgesloten:

Ik begin mijn dagtaak en kijk in de wachtlijst van OTB wie de volgende cliënt is die in aanmerking komt voor een eerste onthaalgesprek. Ik roep een man op en start met hem een gesprek.

Eerst leg ik uit wat JWW doet. Ik vertel in een notendop dat JWW een externe dienst is die werkt vanuit het CAW. Dat er geen adviesfunctie of rapportageplicht is en dat JWW niet voor justitie werkt. Concreet zeg ik de cliënt dat we zijn gebonden aan een strikt beroepsgeheim en wanneer we met andere diensten communiceren of deze informatie nodig hebben in functie van de hulpverlening, wij steeds de toestemming van de cliënt vragen. Daarnaast vertel ik de cliënt dat dit een onthaalgesprek is en dus de bedoeling is om dit eenmalig te laten plaatsvinden. Tot slot deel ik de cliënt mee dat trajectbegeleiding

voornamelijk ondersteuning biedt bij problemen tijdens detentie en bij de weg naar integratie in de maatschappij.

De cliënt die ik had opgeroepen had op zijn rapportbriefje vermeld dat hij een gesprek wenste i.v.m. familiale moeilijkheden.

Tijdens het gesprek heb ik verschillende domeinen bevroegd. Het is afhankelijk van de cliënt die tegenover je zit met welk domein je start en op welke je dieper ingaat. Je krijgt van de cliënt niet steeds het mandaat om bepaalde levensdomeinen (BIJLAGE 2: Domeinen) te bevragen.

In het eerste gesprek is het belangrijk om de hulpvraag van de cliënt grondig te exploreren en de relevante levensdomeinen te bevragen. Door zijn vraag zijn we dieper ingegaan op het levensdomein 'relaties'. Hij had een vraag met betrekking tot zijn moeder, hij wou dat dit contact verbroken werd en wenste dat ze geen contact meer met de gevangenis zou opnemen. Ik ben op dit aspect verder ingegaan en vervolgens heb ik nog andere domeinen bevroegd. Ik eindigde met de vraag wat zijn verwachtingen t.o.v. mij waren en wat ik verder voor hem kon betekenen. Hij antwoordde dat de oplossing die ik had aangeboden volstond en wanneer hij hulp nodig had met het uitbouwen van een reclasseringsplan of andere noden had, hij dit zou melden aan JWW. We kwamen samen tot de conclusie dat hij geen nood had aan trajectbegeleiding. Het dossier werd afgesloten.

Er zijn andere situaties waarin de onthaalmedewerker en de cliënt het wel zinvol vinden om trajectbegeleiding op te starten. In dit geval wordt er een OTB-verslag gemaakt, zodat de trajectbegeleider bij de start van de begeleiding op de hoogte is van de stand van zaken. De cliënt wordt op de wachtlijst gezet voor trajectbegeleiding. Tijdens de teamvergaderingen die elke donderdag plaatsvinden, worden deze dossiers verdeeld onder de trajectbegeleiders. Wanneer de cliënt aan de beurt zal hij worden opgeroepen voor een gesprek.

Eens per week komt dit team van trajectbegeleiders samen op het CAW in Hasselt en vindt er een teamvergadering plaats. De vergadering wordt geleid door de clustercoördinator die wordt ondersteund door de methodiekondersteuner. Tijdens deze vergadering kunnen diverse punten op de agenda staan. Zo komen er actuele thema's aan bod en worden er steeds casusbesprekingen gedaan. Iedereen in het team kan steeds rekenen op elkaar. Naast de teamvergaderingen worden er supervisiemomenten georganiseerd. Verder wordt de dagtaak van JWW in de gevangenis uitgevoerd.

Voornamelijk heb ik de werking van OTB besproken. Verder wil ik de gezamenlijke methodiek die TB¹ hanteert beschrijven:

- Assessment:
Het assessment onderzoekt de noden van de cliënt. Om cliënten te linken aan het best mogelijke aanbod is een goed zicht op die noden noodzakelijk. TB streeft een vraaggestuurde dienstverlening na en investeert daarom in een degelijke, grondige vraagverheldering.

- Planning:
Het is de wegwijzerfunctie van TB. Het toegankelijk maken van het onoverzichtelijke landschap van hulp- en dienstverlening voor cliënten. TB informeren de cliënt over het bestaande aanbod, helpen zoeken naar wat aansluit op de noden van de cliënt en ontwikkelen in samenspraak met de cliënt een hulpverleningsplan. Dit vormt de kernopdracht van TB.

- Linking:
De TB zet het hulpverleningsplan om in concrete afspraken met de cliënt, zorgverstrekkers en mantelzorgers. Ieders verantwoordelijkheden worden afgebakend en op elkaar afgestemd en de hulpverlening wordt op gang getrokken. De trajectbegeleider bewaakt dat het aanbod van de verschillende diensten complementair is, de doelstellingen overeenstemmen en dat er onderlinge afspraken komen inzake doorverwijzing.

- Monitoring:
Opvolging van de uitvoering van het plan. Het is eigen aan de opdracht dat de TB een vertrouwensrelatie opbouwt met de cliënt. Het is geen eenmalig wegwijs maken in het hulp- en dienstverleningsaanbod op basis van een eenmalige vraag, maar om een engagement het hele verder traject beschikbaar te zijn.

- Evaluatie:
Er wordt nagegaan of de vooropgestelde doelen werden bereikt, of daarbij nieuwe noden zijn ontstaan en of er nood is aan een nieuw hulpverleningsplan of afsluiting van de trajectbegeleiding.

---

¹ D. BURSENS, Trajectbegeleiding: van reisbegeleider tot reisgezel, steunpunt algemeen welzijnswerk, [http://www.steunpunt.be/_steunpunt/E-zine/AWW-flash/aww-flash11/VisieTrajectbegeleiding\(v2.0\).pdf](http://www.steunpunt.be/_steunpunt/E-zine/AWW-flash/aww-flash11/VisieTrajectbegeleiding(v2.0).pdf),

Doormiddel van de voorgaande taken zorgt TB ervoor dat zij één dezelfde methodiek gebruiken. In deel 2 komt de rol van TB en de samenwerking met de Psychosociale dienst (PSD) verder aan bod. In het volgende punt geef ik meer informatie over de gevangenis en meer specifiek over de gevangenis van Hasselt.

1.1.3. De Penitentiaire inrichtingen in België

België¹ telt 32 gevangenissen, waarvan 16 in Vlaanderen, 14 in Wallonië en 2 in Brussel. In Paifve verblijven geïnterneerden in een inrichting tot bescherming van de maatschappij. Geïnterneerden zijn personen die een misdrijf hebben gepleegd en door de rechter ontoerekeningsvatbaar zijn verklaard.

Om de overbevolking in de Belgische gevangenissen op korte termijn aan te pakken, huurt het directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen gedurende drie jaar 650 detentieplaatsen in de penitentiaire inrichting van Tilburg, over de grens in Nederland.

Soms wordt over de gevangenissen gesproken met de termen 'arresthuizen' en 'strafhuizen'. De arresthuizen zijn de gevangenissen voor personen die nog niet veroordeeld zijn en in voorlopige hechtenis zitten. Strafhuisen zijn de gevangenissen voor de veroordeelden. In de praktijk verblijven in de meeste gevangenissen zowel veroordeelden, als personen in voorlopige hechtenis en dat door de overbevolking.

Penitentiaire inrichting te Hasselt

In 2005 werd de gevangenis van Hasselt geopend. Het personeel is van de oude gevangenis geïntegreerd in de nieuwe. Naar verluidt was dit voor velen een aanpassing om de nieuwe infrastructuur, procedures en regimes onder de knie te krijgen. Het is een groot complex waar plaats is voor 420 mannelijke gedetineerden en 30 vrouwelijke gedetineerden en dit verdeeld over 13 celafdelingen.

Het regime van Hasselt is gelijkaardig met dat van de doorsnee celgevangenissen in België. De gedetineerden blijven grotendeels op hun cel. Ze krijgen de gelegenheid om enkele uren per dag naar de wandeling te gaan en op aanvraag kunnen ze gaan sporten. Indien er plaats en goedkeuring is, kunnen gedetineerden ook werken in één van de vier werkhuisen of in de huishoudelijke diensten binnen de gevangensmuren.

Er is ook een strenger bewaakte afdeling met een aangepast regime en een individuele wandeling.

1

[http://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenissen/belgische_gevangenissen/gevangenis/](http://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenissen/belgische_gevangenissen/gevangenis)

In de gevangenis van Hasselt is zowel de federale als Vlaamse overheid actief. Op Federaal niveau gaat het over de directie, psychosociale dienst, technisch kader, administratie en penitentiair kader. Daarnaast fungeren de partners, die onder het decreet vallen betreffende de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden, op Vlaams niveau.

1.1.4. Besluit

In dit eerste hoofdstuk en tevens eerste deel van mijn uiteenzetting over de brug naar de vrijheid, heb ik u een beeld geschetst over de werking van mijn stageplaats. Zo ben ik gestart vanuit de werking van het CAW Limburg en ben ik vervolgens stap voor stap afgedaald naar de werking van de gevangenis van Hasselt.

Het hierboven besproken JWW kan worden ondergebracht in de gevangenis door het strategisch plan betreffende het hulp- en dienstverleningsaanbod aan gedetineerden. Het strategisch plan dat later wordt verankerd in een decreet is het belangrijkste bestaansgegeven van JWW. Ik ga het decreet in het volgende hoofdstuk uitvoerig bespreken aan de hand van een literatuurstudie. Er zijn andere soorten hulpverlening die in de gevangenis ondergebracht worden door dit decreet.

Verder ga ik aan de hand van een de literatuurstudie nagaan hoe JWW er op dit moment uitziet en hoe het in de toekomst eventueel kan worden. Op die manier wil ik proberen een antwoord te krijgen op mijn onderzoeksvraag "Is er nood aan een brug tussen detentie en de vrijheid? Wat kan JWW betekenen in deze eventuele brug?" Deze vraag wil ik vervolgens van op cliëntniveau verder onderzoeken en eventuele aanbevelingen geven.

DEEL 2: De theorie in een notendop

2.1. Van een strategisch plan naar een decreet

Het decreet betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden is, zoals eerder in deze bachelorproef vermeld, een belangrijke sleutel in het eindwerk. Om het decreet te situeren ga ik de lezer uitleggen wat het strategisch plan betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden inhoudt. Op welke manier het strategisch plan uiteindelijk tot het decreet heeft geleid. Omwille van dit belangrijke aspect wil ik dieper op het decreet ingaan en verduidelijken waarom het betrekking heeft op de onderzoeksvraag. Het strategisch plan wordt geformaliseerd en uitgediept in het decreet en zorgt er namelijk voor dat JWW en andere hulpverlenende organisaties in de gevangenissen in Vlaanderen worden binnengebracht. Verder ga ik, aan de hand van een literatuurstudie, na hoe het decreet is ontstaan en welke verschillende soorten hulp- en dienstverlening aan gedetineerden er in de gevangenis van Hasselt worden aangeboden.

2.1.1. Het strategisch plan betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden

Om duidelijk weer te geven waarvoor het strategisch plan staat, beschrijf ik de missie en het ontstaan ervan en sluit ik af met de vijf doelstellingen die moeten worden nagestreefd.

Missie¹

“De Vlaamse gemeenschap waarborgt het recht van alle gedetineerden en hun directe sociale omgeving op een integrale en kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening zodat ze zich kunnen ontplooiën in de samenleving.”

Historiek

Door de staatshervorming in 1980 werd de Vlaamse Gemeenschap bevoegd voor de bijstand aan personen. Deze bijstand omvatte ook de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en hun sociale omgeving.

Vervolgens werd er een samenwerkingsakkoord in 1994 afgesloten tussen de FOD Justitie en de Vlaamse Gemeenschap omtrent de sociale hulpverlening aan

---

¹ VANHERK, G., Jaarverslag Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden aan gedetineerden. Gevangenis Hasselt 2011. Internet, 24 februari 2014. (<http://ww4wvg.vlaanderen.be>)
Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum Ministerie van veiligheid en justitie, internet.

gedetineerden met oog op hun sociale re-integratie. Dit akkoord zorgde o.a. voor de oprichting van de welzijnsteams, de voorlopers van het huidige PMD (Planningsdienst Maatschappelijke Dienstverlening).

Een interdepartementale commissie in 1993 en 1998 boog zich over de vraag hoe de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden door de Vlaamse Gemeenschap vorm zou kunnen krijgen. De commissie uit 1998 kwam tot de conclusie dat de opmaak van een strategisch plan omtrent deze materie noodzakelijk was.

Op 8 december 2000 werd het strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

Om praktische uitvoering te geven aan het strategisch plan werd gewerkt met pilootregio's. Vanaf 2002 werd het strategisch plan geïmplementeerd in de gevangnissen in de Noorderkempen en Antwerpen. Geleidelijk aan werd de pilootregio uitgebreid met Brugge, Hasselt en Gent.

Tot slot besliste in 2008 de toenmalige minister bevoegd voor bijstand aan personen om het strategisch plan te implementeren in alle gevangnissen in Vlaanderen en Brussel.

Doelstellingen

Het strategisch plan¹ stelt het volgende in de missie: "De Vlaamse Gemeenschap waarborgt het recht van alle gedetineerden op een integrale en kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening, zodat ook zij zich harmonisch en volwaardig kunnen ontplooiën in de samenleving. Hiertoe werden vijf strategische doelen geformuleerd:

- het uitbouwen van een kwalitatief aanbod;
- het profileren van de hulp- en dienstverlening;
- het ontwikkelen van samenwerking- en organisatiestructuren;
- het verkrijgen en vergroten van het draagvlak;
- het ontwikkelen van een HRM- en organisatieontwikkelingsbeleid.

Om de missie en de doelstellingen te kunnen verwezenlijken in de praktijk werden er nieuwe functies gecreëerd. Deze functies werden onderverdeeld op drie niveaus:

---

¹ VANDEURZEN, J., Nota van de Vlaamse Regering Strategisch plan betreffende hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. 2013-2015. Internet 22 oktober 2014. (<https://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2013-2014/g2314-1.pdf>)

- de beleidsmedewerker: staat in voor de beleidscoördinatie van de hulp- en dienstverlening;
- de organisatieondersteuner: staat in voor de praktische coördinatie van de hulp- en dienstverlening;
- de trajectbegeleider: krijgt de opdracht om met de individuele gedetineerde een hulp- en dienstverleningstraject uit te stippelen doorheen zijn detentie.

Op de diverse niveaus dient er nauw samengewerkt te worden met de diensten van de gevangenis. Wat betreft deze diensten, daar kom ik later nog op terug.

In alle gevangenissen zijn trajectbegeleiders van het algemeen welzijnswerk actief. Zij staan in voor de individuele begeleiding van de gedetineerde met betrekking tot zijn hulp- en dienstverleningstraject en dit in samenwerking met de verschillende hulp- en dienstverlenende en justitiële actoren. Het CAW staat ook in voor de begeleiding van de directe sociale omgeving van de gedetineerde. Door de goedkeuring van het strategisch plan wordt JWW actief in de gevangenis.

2.1.2. Decreet betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden

Zoals ik in de historiek van het strategisch plan weergeef, heeft de bevoegde minister in 2008 beslist om het strategisch plan in alle gevangenissen in Vlaanderen en Brussel te implementeren. Het is noodzakelijk om de rechten van gedetineerden te waarborgen, met als doel te voorzien in een volwaardig en menswaardig leven tijdens de detentie en volwaardige kansen te creëren op re-integratie in de samenleving. Om dit gegeven te kunnen verwezenlijken wordt het strategisch plan decretaal verankerd en treedt het decreet van 8 maart 2013 (*Bijlage 3: Het decreet betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden*) in werking op 21 april 2013.

Doelstellingen

De Vlaamse overheid¹ geeft zichzelf zes concrete doelstellingen voor de uitbouw van een kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening aan gedetineerden:

- de zelfontplooiing van de gedetineerde stimuleren;

---

¹<http://www.clvd.be/documents/news-items/kl1652650-decreet-verankert-vlaamse-hulp-en-dienstverlening-aan-gedetineerden-.xml?lang=nl>

- het sociale, relationele en psychische evenwicht van de gedetineerde herstellen;
- de negatieve gevolgen voor de gedetineerde en zijn directe sociale omgeving, veroorzaakt door en tijdens de detentie, beperken;
- de integratie en participatie in de samenleving na de detentieperiode bevorderen;
- een proces van herstel tussen dader, slachtoffer en samenleving stimuleren;
- de kans op herval beperken.

Nu het duidelijk is op welke manier er hulp- en dienstverlening in de Vlaamse en Brusselse gevangenissen wordt verleend, lijkt het mij zinvol om de verschillende diensten te verduidelijken. In het volgende deel ga ik dit doen.

2.1.3. Het hulp- en dienstverleningsaanbod aan gedetineerden

In alle gevangenissen in Vlaanderen en Brussel wordt hulp- en dienstverlening georganiseerd door een samenwerking tussen vele partners. Enkele voorbeelden van deze partners zijn VDAB, De Rode Antraciet, het VOCVO, de CGG, het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, Justitieel Welzijnswerk, het penitentiair personeel,... Deze samenwerkingsvormen spelen zich af in een penitentiaire context en bijgevolg is Justitie op ieder domein en op ieder niveau een belangrijke gesprekspartner.

Binnen de Vlaamse gemeenschap zijn er zes beleidsdomeinen (*Bijlage 4: Domeinen m.b.t. het decreet*) verantwoordelijk voor het aanbod aan gedetineerden. Deze doelgroep kampt vaak niet met één enkel probleem, maar met een kluwen van problemen. Het is daarom belangrijk om een netwerk te vormen tussen de verschillende domeinen die allemaal voor hun specifiek aanbod staan. Wanneer de verschillende organisaties samenwerken, kan het kluwen van problemen optimaal worden aangepakt. Per domein geef ik enkele voorbeelden die tot het aanbod behoren in de gevangenis van Hasselt¹:

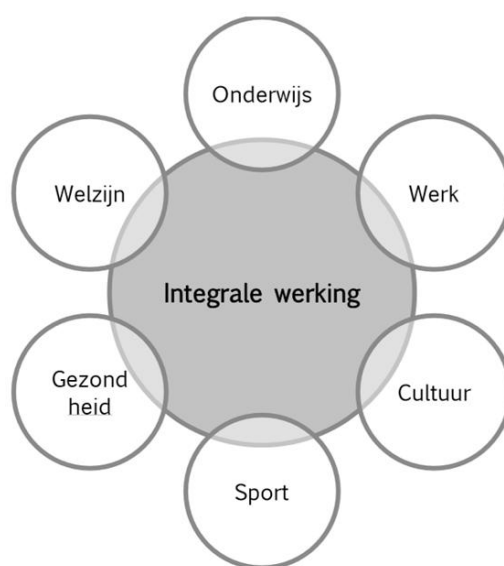
- **CULTUUR**
  - projecten: Buiten Beeld, fotoproject, PLAY-festival;
  - bibliotheekwerking en lezingen;
  - vormingen: Relaties, Kom op voor jezelf, Omgaan met lastige situaties;
  - andere: gitaarles, creales, optredens, gezelschapspelen;
  - eindejaarsfeest.

- **SPORT**
  - groepssport: gevarieerd, deels met professionele sportleerkracht;

¹ VANHERK, G., Jaarverslag Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden aan gedetineerden. Gevangenis Hasselt 2013. Internet, 23 oktober.

- wedstrijden tegen externe ploegen;
  - fitness;
  - dansles;
  - Yoga.
- **ONDERWIJS**
- Nederlands: NT1, NT2 (zowel via CBE als CVO);
  - Talen: Frans, Engels, Spaans;
  - ICT: 10 verschillende modules per schooljaar;
  - Open Leercentrum;
  - opleiding schoonheidsverzorging;
  - project leertrajectbegeleiding.
- **GEZONDHEID**
- individuele geestelijke gezondheidszorg;
  - gespreksgroep 'Omgaan met eigen kwaadheid';
  - vorming drugs;
  - centraal aanmeldingspunt drugs;
  - AA;
  - Gezondheidssessies.
- **WERK**
- VDAB-trajectbegeleiding;
  - opleiding keukenmedewerker;
  - sollicitatietraining;
  - coaching werkhuisbegeleiders;
  - netwerk Ba(c)k@work.
- **WELZIJN**
- trajectbegeleiding;
  - familiale detentiebegeleiding;
  - Limburgs aanmeldingspunt gedetineerde thuislozen;
  - schuldhulpverlening;
  - rechtshulpverlening;
  - opvoedingsondersteuning;
  - herstelbemiddeling;
  - herstelfonds;

- vormingen: budgetgroep, slachtoffer in beeld;
- kinderatelier.

Hierboven heb ik een overzicht weergegeven van het aanbod in de gevangenis van Hasselt. Een integrale werking (FIGUUR 1¹) zowel binnen als buiten de gevangenis is noodzakelijk om de gedetineerden optimale slaagkansen te garanderen. Verder moet het sociale netwerk van de cliënten nauw betrokken worden in het hulp- en dienstverleningsaanbod.

---

¹ FIGUUR 1: VANHERK, G. Jaarverslag gevangenis 2013.

2.1.4. Besluit

Om mijn onderzoeksvraag tot op de grond uit te spitten wil ik nagaan of er nood is aan een brug tussen detentie en de vrijheid en wat JWW kan betekenen in deze eventuele brug. Aanvankelijk vestigde ik mijn aandacht op de manier hoe JWW in de gevangenis hun aanbod aanbiedt. Ik kader dit gegeven als volgt: Het strategisch plan is ontstaan nadat de overheid, hulpverleners, ... zich realiseerden dat ook mensen in detentie nood hebben aan gelijkaardige begeleidingen zoals buiten de gevangenis. Aangezien gedetineerden niet zomaar naar buiten kunnen hiervoor, moet de begeleiding binnen de gevangenis gebracht worden. Dit gegeven werd verwerkt in het strategisch plan. Door het invoeren van het strategisch plan komen er verschillende nieuwe functies bij, waaronder de functie van trajectbegeleider. Om na iedere regeerperiode zeker te zijn dat het strategisch plan niet zomaar van de kaart kan geveegd worden, werd het verankerd in een decreet. Door dit decreet moet iedere regering hier rekening mee houden en kan het niet zomaar geschrapt worden.

Nu wil ik de onderzoeksvraag verder analyseren en bekijken hoe JWW er recent uitziet aan de hand van bevindingen tijdens mijn stageperiode. Op deze vraag leg ik me toe in het volgende hoofdstuk.

2.2. Hoe organiseerde JWW zich op het moment dat ik stage liep?

Om een beeld te krijgen van de rol die JWW op zich neemt tijdens de detentie en op weg naar de vrijheid, heb ik gekozen om na te gaan hoe JWW zich vandaag organiseert en hulp biedt. Ik bekijk dit deel vanuit mijn positie als stagiaire trajectbegeleider, want het takenpakket van JWW is ontzettend ruim. In dit hoofdstuk tracht ik het proces dat de cliënt aflegt van detentie naar de vrijheid in beeld te brengen. Daaraan koppel ik de hulp van JWW.

2.2.1. De rol van JWW

Momenteel stopt de begeleiding van JWW aan de poort van de gevangenis. De gedetineerden krijgen tijdens detentie de kans om een aanvraag te doen voor VI, ET en BD. Op die manier maken ze geleidelijk de overdracht naar de buitenwereld. Hoe het proces om deze strafuitvoeringsmodaliteiten aan te vragen verloopt, bespreek ik beknopt in het volgende punt. Ik ga eerst de rol van JWW verder toelichten.

In hoofdstuk één heb ik mijn ervaring met OTB en TB besproken. Cliënten doen een aanvraag voor een gesprek met JWW. Vervolgens worden ze onthaald tijdens een eerste OTB-gesprek en afhankelijk van de hulpvraag wordt het een dossier voor TB of wordt het dossier afgesloten. In dit hoofdstuk is het interessant om het dossier dat naar TB gaat te bestuderen.

De TB gaat vooral ondersteunen in de moeilijkheden tijdens detentie en gaat samen met de cliënt naar de vrijheid toe werken. De cliënt kan zijn volledige straf uitzitten en hierna vrijuit gaan of hij kan een aanvraag doen voor VI, ET en BD. TB gaat naar reclassering toe een grote en belangrijke rol spelen. Samen met de cliënt gaat de TB op zoek naar een reclasseringsplan op maat, indien de cliënt dit wenst.

Samengevat is de rol van JWW:

- kwalitatief hulp- en dienstverlening aanbieden, zodat cliënten zich maximaal kunnen ontplooiën;
- vraagverduidelijking;
- maximale ontwikkeling van de cliënt, d.m.v. emancipatorisch te werk gaan;
- sociale invalshoek;
- integrale kijk;
- de cliënt oriënteren in de brede waaier van het hulp- en dienstverleningsaanbod;
- motiveren, opvolgen en eventueel doorverwijzen;

- een tandem vormen en samen werken met de andere diensten;
- Maximale voorbereiding op reclassering;
- ...

2.2.2. "De weg naar de vrijheid in een notendop"

Het is moeilijk om een beeld te schetsen hoe de weg naar de vrijheid verloopt. Iedere gedetineerde is uniek en legt een ander traject af. Dan wordt er nog niet gesproken over de rechtsregels en alle juridische kennis die erbij komen kijken. Ik ga trachten vanuit mijn ervaring als stagiaire bij JWW een beeld te schetsen hoe de weg naar de vrijheid eruit ziet.

Voor de straffen boven de 3 jaar stelt de PSD een psychosociaal verslag op. Wat dit precies inhoudt komt later in de bachelorproef aan bod. Zij gaan voornamelijk kijken naar de risico's van de cliënt. Wanneer de cliënt een aanvraag doet voor UV en PV om zijn reclassering voor te bereiden, schrijft de PSD eerst een advies aan de directie en de directie detentiebeheer (DDB). Hierna gaat de directie luisteren naar het verhaal van de cliënt. Wanneer het reclasseringsplan is voorbereid en concreet is kan de cliënt een aanvraag doen voor ET, VI en BD.

De aanvraag voor ET, VI en BD komen terecht bij de SURB. De PSD, de directie en het OM gaan hun advies schrijven en voorleggen aan de SURB. De cliënt komt voor op de SURB en legt zijn reclasseringsplan voor. Hij kan ook bijgestaan worden door een advocaat. Uiteindelijk beslist de SURB voor de toekenning van het ET, VI en BD.

Voor de straffen onder de 3 jaar komt de cliënt in de meeste gevallen automatisch na 1/3e van de straf te hebben gezeten vrij. Er zijn enkele uitzonderingen waarvoor een gespecialiseerd verslag nodig is. Het gaat dan over zedenfeiten, agressie of een groot gevaar voor de maatschappij.

Wanneer de cliënt een aanvraag doet, moet hij een reclasseringsplan hebben om voor te leggen. Beknopt gezegd is een reclasseringsplan de wijze waarop de gedetineerde zijn sociale re-integratie op persoonlijk, relationeel en socio-economisch vlak concreet ziet verlopen. Hij maakt een overzicht van de hulpbronnen waarop hij beroep zal (kan) doen bij moeilijkheden. Het reclasseringsplan wordt opgesteld door de gedetineerde, daarin bijgestaan door de bevoegde diensten van Justitie en Vlaamse Gemeenschap.

Hieronder een opsomming van de belangrijke aspecten voor een reclasseringsplan:

- woonst, opvang;
- inkomen;
- tijdsbesteding (werk, opleiding, bezigheid);

- relationeel netwerk;
- begeleiding en/of therapie;
- aandachtspunten voor de postpenitentiaire begeleiding;
- schulden aanpakken (indien nodig).

In de gevangenis gaat de PSD of JWW de cliënt, indien nodig, ondersteunen met een geschikt plan op te maken. De PSD gaat vanuit een adviserende rol bepalen hoe het reclasseringsplan wordt ingevuld om recidive te vermijden. JWW gaat dit voornamelijk doen vanuit een hulpverlenende rol. De hulp die zij bieden is vrijwillig, maar zeker niet vrijblijvend. Het reclasseringsplan dat wordt opgesteld kan dus verschillende vormen aannemen. De cliënt, de PSD en JWW kunnen ieder een verschillende visie hebben over het reclasseringsplan.

Hieronder een voorbeeld van een reclasseringsplan vanuit mijn stage ervaring:

Tijdens TB kwam van de cliënt de vraag om ondersteuning te krijgen bij het maken van een reclasseringsplan. Er werd duidelijk gezegd dat het reclasseringsplan niet na één gesprek afgerond zal zijn. Ik ging aan de slag met exploreren en met een integrale kijk te vormen van de noden van de cliënt. Deze fase kon enige tijd in beslag nemen.

Na het exploreren werd duidelijk dat de cliënt met een kluwen van problemen te maken had. Hij had schulden aan de burgerlijke partijen en had nog geen oplossing in het vooruitzicht.

Ook had hij geen woonst, maar kon eventueel wel bij zijn ouders terecht. Ik merkte dat de betrokkene een drugsproblematiek had. Naast deze problemen konden er nog onderliggende belemmeringen na verloop van tijd opduiken.

Elke stap die er werd ondernomen, gebeurde samen met de cliënt:

- *we hebben de cliënt ingeschreven in een sociaal verhuurkantoor, zodat hij na detentie hier eventueel terecht kon;*
- *wat betreft werk kon hij bij een vorige werkgever terecht, wat dus zorgt voor een regelmaat in de dagindeling;*
- *voor de drugsproblematiek kon de betrokkene terecht bij het CAD in zijn buurt;*
- *tot slot moest hij starten met het afbetalen van de burgerlijke partijen.*

Om deze punten concreet te maken, moet de cliënt officiële attesten bezorgen om voor te kunnen leggen aan de SURB. Het bestaande voorbeeld is zeer beknopt verwoord, maar in de praktijk hebben ontzettend veel verschillende factoren invloed.

De strafuitvoeringsrechtbank¹ gaat met de volgende aspecten rekening houden om hun beslissing te nemen:

- vooruitzichten op sociale reclassering;
- risico op het plegen van nieuwe ernstige strafbare feiten;
- risico op het lastig vallen van de slachtoffers;
- houding t.a.v. de slachtoffers;
- de door veroordeelde geleverde inspanning om burgerlijke partij(en) te vergoeden.

2.2.3. Rol van de PSD

Iedere gedetineerde wordt zo snel mogelijk na het binnenkomen onthaald. De PSD probeert de cliënten wegwijs te maken in de gevangenis. Verder maakt de PSD de nodige afspraken met de gedetineerden. De PSD dient ook advies te verlenen wat betreft de strafuitvoeringsmodaliteiten:

- uitgaansvergunning;
- penitentiair verlof;
- beperkte detentie;
- elektronisch toezicht;
- voorlopige invrijheidstelling;
- voorwaardelijke invrijheidstelling.

Deze adviezen gebeuren na een grondig verslag van de cliënt door de PSD. Het dossier ziet er als volgt uit:

- voorstelling van betrokkene en bronnen;
- anamnese (voorgeschiedenis);
- feiten zoals weergegeven door OM, door betrokkene en houding t.o.v. de feiten en de slachtoffers;
- detentieverloop;
- persoonlijkheidsonderzoek (IQ, MMPI, ...);
- criminogenese (interactie tussen voornemen en het uitvoeren van een daad);
- evaluatie van het reclasseringsplan;
- risicotaxatie en prognose (vermoedelijk voorloop na detentie);
- besluit en advies.

Er zijn samenwerkingsakkoorden tussen de federale staat en de Vlaamse gemeenschap. In de praktijk wil dit zeggen dat de PSD en JWW samen horen te werken om op die manier een maximale re-integratie te garanderen.

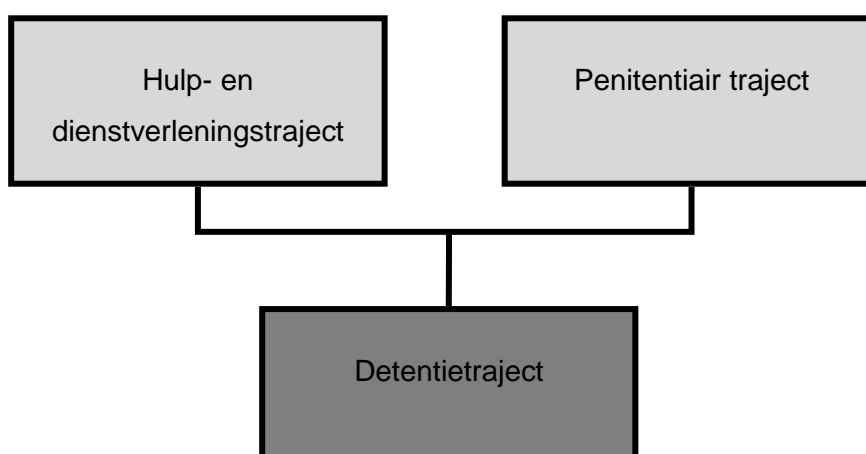
---

¹ BOGAERTS, T., Observaties vanuit de SURB Gent, 2014,pdf.

2.2.4. Samenwerking JWW en de PSD

Het is belangrijk voor mijn vooropgestelde onderzoeksvraag om na te gaan op welke manier JWW en de PSD samenwerken. De PSD speelt immers een zeer belangrijke rol in de adviesverlening van het detentietraject.

De gevangenen en de voorzieningen van de Vlaamse Gemeenschap hebben de gedeelde ambitie om gedetineerden zo goed mogelijk te helpen hun detentietijd door te komen en hun sociale re-integratie zo degelijk mogelijk voor te bereiden. Zij doen dit via een zo breed mogelijke invulling en begeleiding van het 'hulp- en dienstverleningstraject' (Vlaamse Gemeenschap) en van het 'penitentiair traject' (Justitie).

1

Om overlappings, tegenstrijdigheden en dergelijke te vermijden is het belangrijk om op regelmatige tijdstippen met de PSD een overleg te plannen. De PSD kan beroep doen op het gerechtelijk dossier. Zij brengen het hele levensverhaal van de cliënt in kaart. Daarnaast doen zij verschillende onderzoeken met de cliënt (zoals IQ, MMPI, ...), om op die manier een risicotaxatie te kunnen maken en recidive zo goed mogelijk te vermijden. De PSD heeft dus een expertise functie en gaat van hieruit hun adviezen bepalen. Zij hebben diagnose-, onderzoeks-, evaluatie- en adviestaken.

Het is belangrijk voor JWW, die het gepast hulpverleningstraject wil bepalen, om ook zicht te krijgen op de expertise van de PSD.

¹<http://www4wvg.vlaanderen.be/wvg/welzijnsamenleving/hulpaangedetineerden/documentatie/Documenten/operationaliseringsamenwerkingsconcept.doc>

In de praktijk had ik het gevoel dat het overleg te weinig plaats vond. Uit eigen ervaring denk ik dat het te wijten is aan de tijdsnood en het deontologisch aspect van de TB. Aangezien de PSD een adviserende taak heeft t.a.v. justitie en JWW onafhankelijk is, is het niet altijd gemakkelijk om informatie te delen. Omgekeerd is dit natuurlijk ook.

2.2.5. Besluit

Aan het einde van dit hoofdstuk sta ik een stap verder in de onderzoeksvraag. In dit hoofdstuk wordt de rol van JWW verder uitgediept. Zo wordt het begin van de brugfunctie weergegeven en die start in de gevangenis. Op welke manier de brug naar de vrijheid kan worden ingevuld, komt a.d.h.v. interviews in het praktijkonderzoek aan bod. In het volgende hoofdstuk wordt er eerst een tussenstop gemaakt bij onze noorderburen, de Nederlanders. Ik wil kijken hoe ver zij in de nazorg voor gedetineerden staan en of er eventuele bruikbare initiatieven zijn. Met deze andere werkwijzen in mijn achterhoofd kan ik in de interviews bij de cliënten bevragen of zij dergelijke initiatieven zinvol vinden.

2.3. Gluren bij de buren.

Om de literatuurstudie af te ronden wil ik een blik werpen op de nazorg aan gedetineerden in Nederland. Ik wil dit deel aan de bachelorproef toevoegen, dit doordat ik tijdens onderzoekwerk steeds aanknooppunten aantrof wat betreft de nazorg in het Nederlandse systeem. Ik vind het dan ook zinvol om enkele initiatieven te beschrijven. Ik wil de initiatieven van ons buurland gebruiken om de visie van de gedetineerden in de gevangenis van Hasselt te bevragen, zodat er misschien op lange termijn wel rekening kan worden gehouden met de bestaande ontwerpen.

2.3.1. Exodus tussenhuizen

Exodus¹ helpt ex-gedetineerden en gedetineerden om hun leven na detentie weer op te bouwen. Zij doen dit aan de hand van ambulante begeleiding en/of opvang aan te bieden. Deze (ex-) gedetineerden kunnen terecht in één van de elf Exodushuizen verspreid in het land of bij een maatje van het Exodus vrijwilligersnetwerk. Naast de hulp van vrijwilligers buiten de gevangenis, biedt het Exodus vrijwilligersnetwerk hulp aan familieleden van (ex-) gedetineerden. Het Ouders-, Kinderen- en Detentieproject (OKD project) maakt het mogelijk voor gedetineerde ouders en hun kind (eren) elkaar maandelijks te ontmoeten in een kindvriendelijke ruimte en zo te werken aan een goed contact.

Exodus onderscheidt zich van andere nazorgorganisaties doordat het programma een integrale en structurele aanpak heeft, zij werken zoals JWW en gaan inwerken op de verschillende levensdomeinen. Exodus hanteert de vier sleutels: wonen, werken, relaties en zingeving.

- **Bescherm/ Begeleid wonen**

Als ex-gedetineerde kan je hierbij terecht om een begeleidingsprogramma van één jaar te volgen. Dit programma wordt ondersteund door de vier sleutels. Je woont samen met minimum 12 en maximum 25 mensen. Om de beurt wordt er gekookt en doet iedereen individueel boodschappen. De inkomsten die je ontvangt worden op de exodus rekening gestort, zodat de begeleider een overzicht heeft van de inkomsten en uitgaven. Op deze manier wordt er met de cliënt overlegd hoe hij/zij de dagelijkse kosten kan beheren. Indien er schulden zijn wordt er een aflossingsplan opgesteld. Voor de begeleiding betaalt de cliënt een soort van servicekosten.

---

¹ Exodus hulp na detentie, internet, 12 mei 2014.
(www.exodus.nl)

- **Werk**

Tijdens het verblijf in een exodushuis, moet de cliënt minimaal 26 uren per week werken of studeren.

- **Relaties**

Alle familie, vrienden, ... worden aan de mentor voorgesteld. Deze mentor gaat met de cliënten na wat de invloed van de relaties zijn. Exodus stimuleert de bewoners om hun netwerk uit te breiden en ondersteunt de cliënt hierin. Indien de cliënt op vakantie wil gaan, moet dit bij de dienst reclassering en justitie geregeld worden.

- **Zingeving**

Na het werk of studie is er tijd om je vrije tijd in te vullen. Voor (ex)-gedetineerden is het belangrijk om dit op een zinvolle manier te doen. Vaak kennen zij enkel criminele activiteiten. In het exodushuis worden er activiteiten georganiseerd om hun vrije tijd zinvol in te vullen. Het gaat dan meestal om activiteiten zoals: sport, cultuur, geloof, ... Vaak hebben de cliënten persoonlijke doelen waarnaar ze willen streven, ook voorziet exodus hier een aanbod (omgaan met agressie, angst, depressie, ...) in.

- **Ambulante begeleiding**

Indien je nood hebt aan begeleiding, maar je komt niet in aanmerking om in een exodushuis te worden opgevangen, kan je een persoonlijk begeleider toegewezen krijgen en samen met deze begeleider een traject opstarten. Het traject lijkt wat op de TB binnen JWW. Ook hier gaat de TB op de verschillende levensdomeinen met de cliënt aan de slag.

- **Een maatje**

Wanneer de ex-gedetineerde na detentie nood heeft aan contact, kan hij/zij een maatje (vrijwilliger) aanvragen. Na detentie is het vaak moeilijk om de draad weer op te pikken. Dingen die voor ons vanzelfsprekend zijn, zijn daarom niet voor ex-gedetineerden evident. Wanneer de cliënt voor een lange periode in detentie heeft verbleven, zijn er vaak buiten de gevangensmuren veel zaken veranderd. Het maatje ondersteunt de cliënt in deze moeilijkheden en komt, als de cliënt er nood aan heeft, thuis op bezoek om naar zijn/haar verhaal te luisteren.

2.3.2. Dienst reclassering Nederland

Hieronder wordt de missie en visie duidelijk van de dienst reclassering in Nederland. Reclassering¹ Nederland draagt actief bij aan de veiligheid van de samenleving door de preventie van criminaliteit en het terugdringen van recidive. Dat doen ze door risico's zoveel mogelijk te beheersen en de dader of verdachte te stimuleren om zijn of haar gedrag te veranderen.

Daders zijn verantwoordelijk voor het delict en hun eigen gedrag. Justitiële autoriteiten beslissen over de consequenties. Voor daders die door handicap of psychische gesteldheid niet in staat zijn hun verantwoordelijkheid te nemen, vindt doorgaans begeleiding naar zorg plaats.

Gunstig beïnvloeden van het gedrag van daders is vaak mogelijk. Je verantwoordelijk opstellen is aan te leren. Reclassering Nederland ondersteunt mensen daarbij. Het aanwakken van motivatie, maken van verantwoorde keuzes en zelfreflectie maken deel uit van de aanpak. Rekening houdend met de risico's voor de samenleving. En controlerend waar nodig.

Verdachten in strafzaken komen in aanraking met reclassering Nederland. Voor deze groep is het nog niet duidelijk of ze strafbare feiten hebben gepleegd. Zeker als er geen bekentenis is. Uit justitiële gegevens, gedrag en de sociale omgeving zijn vaak echter risico's voor de veiligheid van personen of de samenleving te destilleren. Reclassering Nederland sluit echter geen mensen uit van begeleiding en interventies.

Reclassering Nederland werkt met opgelegde dwingende voorwaarden en afspraken. Daaraan dient iedereen zich te houden. Overtreding van dit gebod kan betekenen dat elke reclasseringsbemoeyenis stopt en dat een zaak teruggaat naar de opdrachtgever. Een dwingend kader justitieel of bestuurlijk geeft het werken van Reclassering Nederland extra kracht. Steeds is er sprake van een 'stok achter de deur'.

---

¹ Dienst reclassering Nederland, internet, 12 mei 2014.
(<http://www.reclassering.nl/wie-wij-zijn/missie-en-visie>)

Dienst reclassering in de praktijk

Tijdens TB heb ik één Nederlandse cliënt ondersteund. Op het eerste zicht leek het een zeer complexe materie. De cliënt moest na zijn straf in België, binnen de vijf dagen terug naar Nederlands grondgebied en mocht hier niet blijven. Het was niet mogelijk om zijn reclassering in België uit te werken.

Ik heb contact opgenomen met het bureau buitenland, van de dienst reclassering Nederland. Ik legde de problematiek van mijn cliënt uit en kreeg veel informatie en mogelijkheden die ik met de cliënt kon uitwerken.

Samen heb ik deze overwegingen met de cliënt besproken en hebben we de documenten voor het bureau buitenland ingevuld, op die manier stond de cliënt in Nederland op de lijst om begeleiding en hulp te krijgen.

Volgens de gewone procedure komt er binnen een bepaalde termijn een hulpverlener naar de gevangenis van Hasselt om samen met de cliënt te bekijken wat de mogelijkheden zijn wat betreft reclassering.

Mijn mentor heeft het dossier terug overgenomen toen ik mijn stageperiode afrondde. Ik weet op dit moment de stand van zaken niet. De samenwerking met Nederland verliep zeer aangenaam. Hun website was duidelijk en het personeel gaf met veel plezier uitleg.

2.3.3. Bonjo (= Belangenorganisatie voor ex-gedetineerden)

Bonjo is een belangenorganisatie voor (ex)gedetineerden en heeft zich meer en meer ontwikkeld tot de autoriteit op detentiegebied. Deze organisatie bestaat uit ongeveer 60 leden. De leden bestaan uit ervaringsdeskundigen, vrijwilligers, advocaten, ... Bonjo is aanspreekbaar voor media van detentiezaken, vraagt aandacht voor problemen van gedetineerden binnen de gevangenis en erbuiten.

Bonjo heeft zich ontwikkeld tot één van de Grote Vier organisaties (naast Bonjo: Humanitas, Exodus en Gevangenezorg Nederland), die zich bezighouden met vrijwilligerswerk rond sanctietoepassing. Zo publiceert Bonjo centraal advertenties omdat veel gedetineerden nood hebben aan contact. Op deze manier kunnen er relaties, briefwisseling, ... ontstaan.

Daarnaast zorgen zij ook voor het bewaren van je huis en zoeken zij een huisbewaarder, zodat je na detentie je huis niet kwijt bent. Hier staat echter een maximumperiode op van twee jaar. Tweemaandelijks publiceert Bonjo een krant, waarin gedetineerden hun ervaringen kwijt kunnen. Verder bevat het informatie voor de doelgroep die voor gedetineerden belangrijk is.

Buddyprojecten, begeleiding na hun detentie¹

Sommige (ex-)gedetineerden hebben behoefte aan begeleiding na hun detentie. Dat kan! Leden van Bonjo zorgen hiervoor. Als je echt uitgaat van een ideale situatie, begint de buddybegeleiding al in de gevangenis met begeleiding. Of dat mogelijk is, hangt af van de directeur van de gevangenis. Voor de Buddyprojecten geldt dat de aanmelding ervoor plaats kan vinden bij Bonjo centraal of bij de leden van Bonjo-rechtstreeks. Een telefoontje helpt.

2.3.4. Besluit

In dit hoofdstuk heb ik geprobeerd een visie te krijgen op de nazorg in Nederland. Ik heb maar enkele initiatieven besproken, want de nazorg in Nederland aan gedetineerden is zeer uitgebreid. Ik heb voornamelijk willen aantonen dat er in Nederland veel specifieke hulpgroepen zijn voor gedetineerden. In België hebben wij hulp- en dienstverlening die voor iedereen toegankelijk is en door het decreet van 8 maart 2013 wordt deze hulp ook aan gedetineerden in de gevangenissen geïmplementeerd.

Het initiatief van de tussenuizen zou in de onderzoeksvraag de brug tussen detentie en de vrijheid kunnen invullen. Zo kunnen gedetineerden op een geleidelijke manier de brug naar buiten toe maken.

In België heeft Hans Claus zich verdiept in een betere aanpak van het gevangeniswezen. Hij heeft een boek geschreven genaamd: 'Huizen naar een duurzame penitentiaire aanpak'. Hierin geeft Hans zijn visie weer over de Belgische gevangenissen en de alternatieve aanpak die hij voor ogen heeft. Deze visie kan vergeleken worden met de detentiehuisen in Nederland. Er is in het verleden dus al duidelijk nagedacht over dergelijke initiatieven.

De beschreven initiatieven ga ik meenemen in het praktijkonderzoek. Zo kan ik polsen naar de visie van de cliënten wat betreft de nazorginitiatieven in Nederland.

De literatuurstudie kan ik na dit hoofdstuk afsluiten. Ik heb getracht de onderzoeksvraag te analyseren. Waar het begin van de brug start, is nu geweten en op welke manier de brug kan worden ingevuld wil ik bekomen door de interviews op cliëntniveau in het volgende hoofdstuk.

---

¹ Bonjo, internet, 22 mei 2014.
(<http://www.bonjo.nl/leden/ledenvanbonjo-2/73-buddy-projecten>)

DEEL 3: 'Geboeid' aan de slag in de praktijk

3.1. Het praktijkonderzoek

Hoe deze boeiende onderzoeksvraag tot stand kwam, komt u te weten in dit hoofdstuk. Verder vertel ik ook waarom ik precies deze doelgroep heb gekozen om dit onderzoek uit te werken. De resultaten die u terugvindt heb ik bekomen via interviews, waarom ik net voor deze methode heb gekozen, kan u ook hier terugvinden. Naast deze verantwoording van mijn keuzes schets ik ook hoe de cliënten de overgang tussen detentie en vrijheid zien en of zij een meerwaarde zien in de brugfunctie die JWW tracht in te vullen.

3.1.1. Keuze van de onderzoeksvraag

In het decreet betreffende het hulp- en dienstverleningsaanbod aan gedetineerden staat in artikel twaalf, paragraaf twee het volgende vermeld: " de opdracht van trajectbegeleiding: voor de realisatie van het onthaal en de vraagverheldering bij gedetineerden, voor het verwijzen van de gedetineerde naar de hulp- en dienstverlening, voor het opstellen van een individueel hulp- en dienstverleningsplan op maat van de gedetineerde, voor de coördinatie, opvolging en afstemming van dat plan met het oog op continuïteit in de hulp- en dienstverlening tijdens en na de detentie". Op dit ogenblik wordt het aspect na detentie niet concreet ingevuld en zou het volgens mij zinvol kunnen zijn om dit gegeven nader te bestuderen.

Met dit in het achterhoofd, wil ik nagaan hoe JWW er vandaag uitziet en hoe het er eventueel in de toekomst kan uitzien. Ik ga het antwoord hierop proberen te bekomen door een literatuurstudie en een praktijkonderzoek op cliëntniveau.

Ik wil mijn kennis verbreden over de nazorg in België en hoe je als trajectbegeleider hierin een eventuele rol kan vervullen. Zou het voor de gedetineerden zinvol zijn dat hun vertrouwde begeleider na detentie de rol blijft vervullen van begeleider? Hoe zou dit dan concreet uitzien? Er zijn immers geen extra financiële middelen om arbeidskrachten aan te werven of middelen te kopen. Hierdoor werd ik nieuwsgierig naar de mogelijke alternatieven die al bestonden, nog in kinderschoenen stonden of nog totaal onbestaande waren.

Gedurende de stageperiode viel me op dat het team waarin ik terecht was gekomen ontzettend veel werk had en steeds meer lasten op zijn schouders moest dragen. Het is uiteindelijk niet mijn bedoeling om een kant en klare oplossing uit te werken, want dit zou

als het ware een utopie zijn. Ik bekijk beknopt welk aanbod er op dit moment voor gedetineerden in België is.

Aangezien er zoveel mensen plannen hebben uitgewerkt rond de re-integratie van gedetineerden, lijkt het nog steeds niet evident om de plannen in de praktijk waar te maken. Natuurlijk is het voor mij een uitdaging om te kijken welke mogelijkheden er eventueel kunnen zijn om de brug tussen detentie en maatschappij te kunnen bevorderen als trajectbegeleider.

Door deze gedachtegang ben ik tot mijn centrale onderzoeksvraag gekomen, namelijk: Is er nood aan een brug tussen detentie en de vrijheid. Wat zou Justitieel Welzijnswerk kunnen betekenen in deze eventuele brug?

3.1.2. Waarom deze doelgroep?

Om mijn onderzoek te staven heb ik elf gedetineerden geïnterviewd. In tegenstelling tot de methodes die ik tijdens de opleiding leerde, zoals de steekproef, heb ik nu teruggerepen naar een andere methode. Ik heb voornamelijk gekeken naar verschillende factoren die voor mij belangrijk leken in het onderzoek. Ik heb gekeken naar hun geslacht, de duur van een detentieperiode, een eventuele eerste ervaring met detentie en naar recidivisten. Met deze selectiecriteria ben ik aan de slag gegaan en heb geprobeerd geschikte kandidaten te vinden.

Geïnterviewde	Geslacht	Tijdsduur van het huidige verblijf	Aantal opnames in detentie	Tijdspanne tussen de detenties (<1 jaar)
G1	Man	2 jaar	4	Kort
G2	Man	3 jaar	4	Kort
G3	Man	1.5 jaar	6	Kort
G4	Man	8.5 jaar	2	Lang
G5	Man	4 jaar	3	Kort
G6	Man	1.5 jaar	3	Lang
G7	Man	1 jaar	3	Lang
G8	Vrouw	1 jaar	4	Kort
G9	Vrouw	5,5 jaar	/	/
G10	Vrouw	2 maanden	10	Kort
G11	Vrouw	8 maanden	3	Kort

3.1.3. Waarom via interviews?

Ik heb gekozen om de doelgroep te interviewen. Tijdens de cliëntgesprekken heb ik gemerkt dat niet iedere gedetineerde goed kan lezen en soms nood heeft aan vraagverduidelijking. Gedetineerden komen uit alle lagen van onze bevolking, maar het grootste gros komt uit het laagste deel en behoort meestal tot de kwetsbare groep van onze maatschappij. Het hielp hen dan ook om de vragen te verduidelijken en hen een 'vertrouwd' gevoel te geven.

Wanneer vragen dicht bij hun persoonlijkheid kwamen, was het belangrijk om goed in te kaderen waarom ik bepaalde vragen stelde. Zo kon ik ook meer doorvragen als ik dit nodig vond en op die manier meer diepgang krijgen in het interview.

De geïnterviewde was minder beïnvloedbaar als hij of zij alleen was, in tegenstelling tot wanneer ze samen met een celgenoot een enquête zouden moeten invullen. Ik vond het belangrijk om mensen hun ervaringen en belevingen te horen, zeker tijdens mijn onderzoek. Wanneer ik face-to-face mijn vragen stelde, kon ik dadelijk de non-verbale communicatie waarnemen, waardoor het interview nog meer diepgang kreeg.

Natuurlijk brengt een kwantitatief onderzoek gevaren met zich mee, zoals de valkuil van het stellen van suggestieve vragen. Ik was hier waakzaam voor tijdens de interviews. Ik merkte wel dat dit niet altijd gemakkelijk was, want soms wou ik antwoorden in de geïnterviewde zijn/haar plaats als deze hun antwoord niet gemakkelijk geformuleerd konden krijgen.

Ik gebruikte een zelf opgestelde vragenlijst (*Bijlage 5: Interview cliëntniveau*) om voor mezelf als leidraad te gebruiken. Ik heb mij dan ook bij iedere geïnterviewde strikt aan de vragen gehouden. Wanneer een antwoord niet duidelijk voor mij was, probeerde ik deze te verhelderen doormiddel van door te vragen.

3.1.4. De interviews op cliëntniveau

Om een duidelijk beeld te krijgen, heb ik gewerkt met verschillende niveaus. Hieronder zit ook het onderdeel begeleiding. Verder ga ik het specifiek over JWW hebben. Als derde niveau heb ik gekozen om de verwachtingen en het verloop na detentie te onderzoeken. Daarnaast ga ik polsen naar de visie van de nazorg in Nederland. Ik sluit af met suggesties en opmerkingen van de geïnterviewden. Ik ga de interviews vergelijken met elkaar en een gezamenlijke conclusie maken. Wanneer ik opvallende antwoorden tegenkom citeer ik deze, om zo een goed mogelijk beeld van de resultaten te geven.

Ik heb gedurende de stageperiode een overleg met het OCMW te Hasselt i.v.m. het Lokaal Cliëntoverleg bijgewoond en het leek mij een zinvol experiment om dit aan de interviews toe te voegen. Meer uitleg hierover vindt u in het volgende hoofdstuk.

Niveau 1: BEGELEIDING

Het merendeel van de geïnterviewden heeft reeds hulp in de gevangenis gehad. De soorten begeleidingen zijn wel verschillend van elkaar. PSD, JWW, VGGZ, CAP, SHV, Slachtoffer in Beeld zijn de diensten waar de geïnterviewden mee in aanraking zijn gekomen. Sommige hebben geen begeleiding gehad en vinden dit ook niet nodig. De ervaringen op zich zijn in het algemeen goed geweest.

Een prangend voorbeeld: Eén van de geïnterviewden had slechte ervaringen gehad met de hulpverlening en wilde dan ook geen hulp in de gevangenis. Het probleem was dat hij het gevoel had dat hem steeds beloftes werden gemaakt die niet werden nagekomen. Hij had uiteindelijk geen enkel vertrouwen meer in de hulpverlening, hij kreeg nu voor de eerste keer ondersteuning van JWW en hij had dit tot nu toe als goed ervaren.

Hieronder vindt u de resultaten terug van de afgenomen interviews. U zal merken dat ik af en toe uitleg geef over de aanpassingen die ik moest doen zodat de geïnterviewden de vragen ook echt begrepen.

1.

De vraag of de geïnterviewden nood hebben aan andere begeleidingen en hoe deze eruit zouden zien, leek naar mijn gevoel niet voor iedereen een evidente vraag om te beantwoorden. Ze moesten één voor één lang nadenken en vaak gaf ik wat extra uitleg bij deze vraag. Sommige vonden dat de begeleiding die momenteel aangeboden werd volstond. Eén geïnterviewde vertelde dat hij na zes maanden, zware detentieschade had opgelopen. Hij vond dat er nog meer geïnvesteerd kon worden in betere begeleidingen. Verder vond hij dat er drugsvrije zones in de gevangenissen moeten komen en de chefs beter opgeleid moesten worden, zodat zij konden signaleren en klaarstaan.

Eén van de vrouwen vond dat er meer werkstraffen met de nodige begeleiding moesten worden gegeven. Daarnaast vond ze ook dat er nog meer mocht ingezet worden op het opleidingsaanbod, om op die manier na detentie makkelijker werk te vinden.

2.

Het viel mij op dat het geslacht invloed had op de gevraagde begeleiding. Vrouwen zijn precies minder geneigd om hulp te vragen en vonden dat ze zelfstandig hun problemen konden oplossen. De duur van de straf had volgens mij ook invloed. Langgestraften vroegen aan het begin van hun

straf begeleiding en ook meestal naar het einde toe. Tijdens de tussenperiode hadden ze vaak het gevoel dat ze gewoon hun lot moesten ondergaan en wachten tot ze terug stappen konden ondernemen om aan te werken.

3.

Bij de nood aan andere vormen van begeleidingen waren er diegene die tevreden waren met het aanbod, de andere groep die zelfstandig aan de slag kon en tot slot de geïnterviewden met nood aan een uitgebreider aanbod. Ook was er positieve feedback gekomen op het cursusaanbod SIB. Zij vonden dat deze sessies op maat waren gemaakt en als je er voor open stond zeer zinvol kon zijn. Zeker omdat je werd geconfronteerd met jezelf en je eigen handelen in vraag moest stellen.

Niveau 2: JUSTITIEEL WELZIJNSWERK

Wanneer ik vragen stelde die betrekking hadden op de begeleiding, waren er enkelingen die geen begeleiding hadden. Maar wanneer ik bij de vraag kwam of ze ooit begeleiding van JWW hadden gehad, antwoordden ze wel "ja". Ik vroeg hen dan of dit niet bij de gekregen begeleiding behoorde. Vervolgens kreeg ik het antwoord: "neen, dit is JWW". Ik legde verder de werking van JWW uit en uiteindelijk kwamen ze tot het inzicht dat JWW niet vanzelfsprekend was, maar ook een waardevolle begeleiding. De geïnterviewde mannen hadden allemaal ooit begeleiding bij JWW gehad. Onder de vrouwen hadden maar twee geen TB gehad.

Eén van de mannen hoorde voor het eerst van JWW in de gevangenis van Hasselt. De ervaringen met TB waren allemaal zo goed als positief. Verder vonden de geïnterviewden het beroepsgeheim zeer belangrijk en zagen vaak JWW als één van de weinige gesprekken in de gevangenis waar ze eerlijk en zonder schaamte hun verhaal konden doen. "JWW is heel begripvol, vriendelijk, streng, rechtvaardig en heeft respect" Dit is een van de uitspraken die vaak terug kwam tijdens de interviews.

Hieronder vindt u weer enkele opvallende resultaten. Dit maal gaan de resultaten over niveau 2: Justitueel Welzijnswerk.

1.	2.	3.
Velen halen aan dat ze heel goed werden geholpen met het contact met hun kinderen en spraken vol lof over het kinderbezoek. Deze momenten zijn vaak één van	Vaak heb ik de opmerking gekregen dat wanneer het contact met de PSD slecht verliep ze blij waren met de hulp van JWW. Positieve elementen die werden	Tijdens de brugfunctie tussen detentie en vrijheid zou het voor velen zinvol zijn als JWW hen hierbij kon begeleiden en ondersteunen. De geïnterviewden zouden dit

<p>de weinige waar ze zo hard naar uitkeken tijdens detentie en dit hield hen recht. De geïnterviewden gaven aan dat JWW achter hen stond en hun steun bood.</p>	<p>aangehaald waren bijvoorbeeld dat JWW de cliënten kennis bijbracht en hen leerde zelfstandig taken uit te voeren. Een van de negatieve meningen was bijvoorbeeld de lange wachtlijst.</p>	<p>zeker en vast een meerwaarde hebben gevonden. Ze vertelden ook dat wanneer de TB vanuit haar positie belt naar andere instanties er meestal een positief antwoord kwam. De gedetineerden vonden dan ook dat JWW meer bevoegdheden mocht krijgen naar buiten toe. Dat de TB bijvoorbeeld mee op uitgang zou kunnen gaan om bepaalde zaken te helpen regelen. Vooral ook na detentie zou het volgens hen zinvol zijn moest de vertrouwde TB aanwezig zijn. Verder gaven ze aan dat een aanspreekpunt van JWW buiten de gevangenis heel zinvol zou kunnen zijn. Op die manier konden ze met moeilijkheden ergens terecht.</p>
--	--	---

<p>4. Eén vrouwelijke geïnterviewde vond het niet nodig om na detentie ondersteuning te krijgen van JWW. Ik vermoed dat dit kwam doordat ze tijdens detentie ook geen begeleiding had gekregen. Ze vertelde dat het voor haar voldoende was om in begeleiding bij een justitie</p>	<p>5. In het algemeen merkte ik op dat de cliënten begeleiding van JWW een grote meerwaarde vonden. Diegene die voor het eerst in contact waren gekomen met JWW, waren ook allemaal tevreden. Ze vonden dan ook dat JWW na detentie zeker en vast nog een grote rol kon spelen. Een</p>	<p>6. Ik zie weinig verschillen tussen de antwoorden van de vrouwen en de mannen. Zowel de langgestraften als de kortgestraften vonden JWW tijdens en na detentie zeker belangrijk. Er zijn twee vrouwen die niet in begeleiding bij JWW waren en eentje hiervan zou het zinvol</p>
--	---	---

assistent te zijn.	aanspreekpunt van de vertrouwde TB buiten de gevangenis zou dan voor velen ideaal zijn. JWW zou dus in de cruciale weken na detentie een steunend figuur kunnen zijn voor de cliënten.	vinden moest er iemand zijn waar je op kon terugvallen. Ik merkte op dat gedetineerden veel belang hechten om buiten de gevangenis iemand vertrouwelijk te hebben.
--------------------	--	---

Niveau 3: VERWACHTINGEN EN VERLOOP NA DETENTIE

De verwachtingen na detentie zijn verschillend. Zo wilden enkele geïnterviewden niet terug naar hun oude omgeving en helemaal opnieuw ergens starten.

Iemand vertelt: 'Ik dacht dat alles rond mij ging veranderen en stond er niet bij stil dat ik zelf moest veranderen'. Iemand die met een enkelband buiten ging wou graag aan zijn schulden werken en wou werken, zodat hij niet omwille van deze redenen terug zou hervallen.

De verwachting van de vrouwen was voornamelijk om terug de taak als zorgende van het gezin te kunnen opnemen. Eén geïnterviewde ging zelfs zonder woonst naar buiten en wou een volledig nieuwe start nemen.

Hieronder de resultaten die ik bekwam over niveau 3: verwachtingen en verloop na detentie.

1.

Voor de meeste geïnterviewden waren geld en woonst de belangrijkste elementen om herval te vermijden. In mijn interviewresultaten kwam ook vaak terug dat de bevroagden het gevoel hadden dat hun detentie zichtbaar zou zijn voor de mensen in de samenleving. Er werd heel veel van hen verwacht, waardoor het moeilijk was om dit allemaal na te leven. Het leven in de gevangenis was in principe niet moeilijk want alles werd geregeld. Verder vertelde iemand: 'Buiten is het ieder voor zich, de maatschappij laat mij toch in de steek'. De meesten zagen hun 'vrijheid' positief door de steun van familie en vrienden. Anderen, zonder familie of vrienden, voelden zich zeer afhankelijk van de hulpverlenende diensten.

2.

Moeilijkheden die de geïnterviewden aangaven waren voornamelijk het feit dat ze geen woonst, geen geld en geen werk hadden. Ik polste bij de geïnterviewden naar hun mening over een LCO. De meesten kenden de werking niet en ik heb hen dan ook wat meer uitleg

moeten geven wat betreft deze vraag. Op één geïnterviewde na vonden ze de overgang van een LCO een heel goede manier om de overgang tussen detentie en de vrijheid geleidelijk aan te laten verlopen. Zo weet iedereen wat er van elkaar zal worden verwacht en hebben de cliënten al eens kennis gemaakt met de betrokken hulpverleners na detentie. Ook gaven de bevrageden aan dat ze dan maar eenmalig hun verhaal moeten doen en terug nieuwe kansen kregen. Iemand gaf aan dat ze niet wist waar ze na detentie moest beginnen en een LCO zou hier heel goed mee kunnen helpen. De vrouwelijke geïnterviewde die voor de eerste maal in detentie verbleef gaf aan dat het voor haar heel goed zou zijn, want ze is te beschaamd om buiten te gaan en zelf hulp te vragen aan mensen die haar kenden. Wanneer ze de hulpverleners tijdens detentie al kende, vond ze de stap niet meer zo groot om te zetten naar de diensten na detentie.

3.

Het viel mij op dat de geïnterviewden die de eerste keren buiten gingen een zeer positieve visie hadden. Ze dachten dat er niet veel problemen zouden optreden, dit omdat het leven in de gevangenis gestructureerd en geregeld was. Hierdoor waren sommigen vergeten welke factoren er in de buitenwereld allemaal dwars kunnen liggen. Wanneer de mannen en de vrouwen al meerdere keren buiten waren gegaan, wisten ze welke problematieken er zich konden voordoen. Daarnaast zag ik een groot verschil tussen de mensen die een netwerk hadden en die zonder netwerk. Wanneer iemand met een netwerk buiten ging, had dit netwerk meestal al gezorgd voor bijvoorbeeld woonst en financiën. Mensen met een netwerk konden soms terecht bij hun ouders of vrienden om te logeren. Financieel hielp het netwerk vaak een handje wanneer het moeilijk liep. De cliënten zonder netwerk gaven aan dat ze meer nood hebben aan begeleiding. Verder zag ik dat mensen met een verslavingsproblematiek het heel moeilijk hadden om niet te hervallen na detentie en opnieuw crimineel gedrag zouden stellen. Het is een vicieuze cirkel, je komt verslaafd buiten, de verslaving kost geld, je vindt geen werk. Hierdoor ga je proberen op andere manieren aan middelen te komen en beland je op deze manier vaak terug in de gevangenis. Het zou dus heel zinvol zijn om tijdens detentie de verslavingsproblematiek aan te pakken.

4.

Wat betreft een LCO in de gevangenis van Hasselt vonden de meesten een goede overgang tussen detentie en de vrijheid. Ook hier viel mij op dat voornamelijk mensen zonder netwerk hier veel nood aan hadden. Verder zou een LCO ook zinvol kunnen zijn voor gedetineerden met netwerk, zodat ook steunfiguren uit het netwerk hier aan deel kunnen nemen en ook op

die manier de weg na detentie kunnen vinden.

Niveau 4: DE NAZORG IN NEDERLAND

De meningen over de nazorg in Nederland zijn verdeeld. Een deel van de geïnterviewden vond het een goed idee om na detentie door een buddy ondersteunt te worden, zodat je er niet helemaal alleen voor staat. De andere groep vond dat ze zelfstandig hun plan konden trekken en vond het overbodig om na detentie 'bemoederd' te worden. Deze geïnterviewden waren dan ook van mening dat ze tijdens detentie steeds gecontroleerd werden en dat dit na detentie mocht stoppen. Hun beeld over een buddy was dat deze een controlerende taak op zich zou nemen i.p.v. een ondersteunende.

Hieronder de bekomen resultaten van de interviews waarbij de vragen aanleunden over niveau 4: de nazorg in Nederland.

1.	2.	3.
De detentiehuisen vielen meer in de smaak bij de geïnterviewden. Merendeel is van mening dat de tussenhuisen beter zijn dan de gevangenis. Ze vonden het contrast tussen de gevangenis en de vrijheid veel te groot, waardoor het voor hen moeilijk was om niet te hervallen. Zij vonden het een goed idee om vanuit een tussenhuis stilaan begeleid te worden naar een zelfstandig leven. Eén van de bevroagden vond het een heel slecht idee. Hij zei: "dan is een tussenhuis één groot drugshuis waar allemaal criminelen onder één dak zitten". Voor hem leek het geen goed idee. Anderen opteerden liever voor	De vrouwen vonden het buddysysteem en de tussenhuisen een goede oplossing voor andere mensen die het nodig hebben, maar meestal niet voor zichzelf omdat ze graag zelfstandig zijn. Bij de mannelijke geïnterviewden waren de meesten wel overtuigd van het buddysysteem en de tussenhuisen. Ik zag geen verschil tussen langgestraften of kortgestraften. Want de langgestraften geïnterviewden zijn niet echt voorstander van deze systemen, zij wilden gewoon hun leven terug oppakken na detentie. Wel wilden ze vrijblijvend hulp en ondersteuning kunnen vragen	Ik denk dat ook in dit onderdeel het netwerk een grote rol speelt. Wanneer de geïnterviewde na detentie een groot netwerk had waar hij op kon rekenen, vond hij het minder nodig om een buddy te hebben of in een tussenhuis te verblijven. De andere groep met een klein of geen netwerk vond dit een heel goede oplossing om de overgang op een geleidelijke manier te laten gebeuren. Ook op dit niveau viel het mij op dat voor velen het moeilijk is om vanuit een georganiseerde gevangenis in de chaotische buitenwereld te stappen.

een enkelband of beperkte detentie, zodat ze op deze manier toch op een geleidelijke manier naar de vrijheid toe konden werken. Bij ET en BD werd er ontzettend veel verwacht van de gedetineerden, waardoor het heel moeilijk was om al de voorwaarden na te leven. Voor deze groep zou een tussenhuis een goede oplossing zijn.

Niveau 5: OPMERKINGEN EN SUGGESTIES

Eén van de geïnterviewden kwam met de opmerking dat er ook voor geïnterneerden een betere zorg moet zijn. Hij vond dat deze groep mensen eerst een periode in observatie moesten en vervolgens op de geschikte afdeling moesten komen. Niet het principe toepassen "trek u plan en laat deze mensen aan hun lot over".

Hij vertelde ook dat hij het belangrijk vond dat mensen met zo weinig mogelijk medicatie te gebruiken buiten moesten gaan. Hij zei: "Iedereen is geneesbaar".

Verder vertelde hij ook dat in de meeste gevallen iedereen ooit buiten gaat en het beter is om mensen te helpen en te genezen voordat ze buiten gaan om zo een veiligere maatschappij te garanderen.

Hieronder leest u nog meer opmerkingen en suggesties die de ondervraagden gaven op vragen die gericht waren naar niveau 5.

1.

Een andere bevrageerde zou graag, moesten er financiële middelen zijn, een opvangtehuis voor gedetineerden oprichten waar iedereen een tweede kans krijgt en waar mensen vanuit hun ervaringen anderen kunnen helpen. Zij zei ook dat het heel belangrijk is om vanuit detentie te werken aan het netwerk en sociale contacten te blijven stimuleren

2.

Iemand anders vond het zinvol om na detentie naar een soort van instelling te kunnen gaan waar er nog steeds hulpverleners waren en waar men met strafblad kan gaan

werken (zoals in de werkhuizen tijdens detentie) en een plaats is waar JWW buiten actief is en aanspreekbaar.

3.

Een vrouwelijke bevrageerde vond het belangrijk dat er tijdens detentie ook veel aandacht aan de kinderen werd gegeven, want voor veel ouders is dit hun enige houvast om het goed te doen. Verder geeft een geïnterviewde aan dat er moet geïnvesteerd worden in de strafuitvoeringsmodaliteiten, zodat er meer kansen voor iedereen zijn. Ook vond hij dat er op tijd aan het dossier moet gewerkt worden, om op die manier wel op 1/3 van de straf vrij te komen.

4.

Het merendeel heeft behoefte aan een betere overgang tussen detentie en de vrijheid. Dit kan gebeuren door een soort van tussenhuis, TB die verder loopt na detentie, het netwerk tijdens detentie uitbereiden en versterken, ... Ik vind het wel knap om te zien hoe de geïnterviewde ook proberen na te denken wat mogelijke opties zijn voor anderen. Bijvoorbeeld: iemand met een breed netwerk zegt na detentie zelf de draad te kunnen oppakken, maar zegt dat het voor anderen wel zinvol kan zijn om alternatieve ideeën uit te werken.

Ik had verwacht dat de geïnterviewden op enkele vragen hun visie over nazorg er anders zou uitzien. Ik dacht dat ze onrealistische ideeën hadden die niet verwezenlijkbaar waren. Persoonlijk vind ik dat er zeer bruikbare opmerkingen uit het interview zijn gekomen. Ik vind dat een goede begeleiding wat betreft de verslavingsproblematiek zeker en vast een thema is dat zeker verbetering kan gebruiken. De geïnterviewden geven duidelijk aan dat er nood is aan een begeleiding op maat. Ze geven allemaal aan dat het na detentie heel moeilijk is om de draad weer op te nemen.

Verder had ik eerder verwacht dat gedetineerden van het principe waren ieder voor zich, terwijl dat helemaal niet het geval is. Ik vond het ook heel mooi hoe iemand na detentie een orthopedagogische opleiding wil volgen om de jeugd preventief te kunnen helpen om uit de gevangenis te blijven.

3.1.5. Besluit

In hoofdstuk 5 heb ik geprobeerd om aan te tonen op welke manier de cliënten de brug tussen detentie en de vrijheid zelf zouden invullen. Zo ben ik aan het einde van de onderzoeksvraag gekomen. Het is duidelijk dat cliënten nood hebben aan begeleiding en ondersteuning. JWW kan een belangrijke rol innemen in de brug tussen detentie en de vrijheid. Er zijn verschillende suggesties en visies uit de interviews gekomen. Deze aanbevelingen wil ik verwerken in hoofdstuk 6.

3.2. De aanbevelingen

Met hoofdstuk 6 wil ik het praktijkonderzoek afsluiten. Ik ga mijn persoonlijke indrukken en aanbevelingen trachten weer te geven. Het is voornamelijk de bedoeling dat dit hoofdstuk een beknopte conclusie van de bachelor proef is. Ik heb tijdens het praktijkonderzoek steeds de niveaus afgesloten met een besluit. Waardoor de conclusies van de geïnterviewden en mij al naar voor zijn gekomen.

3.2.1. De rol van JWW tussen detentie en de vrijheid

Door deze bachelorproef is de rol van JWW tussen detentie en de vrijheid duidelijk geworden. Het is alleen niet gemakkelijk om correct af te bakenen tot waar JWW actief is. Momenteel biedt JWW ondersteuning tot aan de gevangenispoort. Een algemeen aanspreekpunt na detentie van de vertrouwde TB zou een goede basis zijn om op terug te vallen voor de cliënten. Zo kan er bijvoorbeeld op het CAW maandelijks een moment worden georganiseerd om deze cliënten te kunnen bijstaan. Natuurlijk is de grens heel vaag als dit in de realiteit zou toegepast worden. Voor de cliënten zou dit wel een houvast bieden.

Verder denk ik dat de methodiek die TB gebruikt om met de cliënten te werken een goede manier is om ieder domein grondig te exploreren. De problemen waar de cliënten mee kampen zijn vaak een groot kluwen van problemen. Het loopt vaak niet op 1 domein mis, maar op verschillende. Detentie brengt hier zeker geen positieve wending aan. Het is belangrijk dat TB steeds blijft ondersteunen in het uitbouwen van een netwerk. Wanneer de cliënt een goed netwerk heeft is de kans minder groot om te hervallen. Als zij weten waar ze terecht kunnen met hun vragen en noden kan hier tijdig op worden ingespeeld en problemen worden voorkomen.

De wachtlijst voor JWW is naar mijn mening een belangrijk werkpunt. Vele cliënten moeten een lange tijd wachten voor ze een gesprek met JWW kunnen krijgen. Sommige problemen dienen snel worden aangepakt om verdere gevolgen te vermijden. JWW heeft de handen vol met het vele werk dat op hun schouders valt. Een extra investering in het team is daarom niet misplaatst.

3.2.2. Een LCO een goede overgang?

In mijn zoektocht naar een invulling voor de brug tussen detentie en de vrijheid kwam ik terecht bij het Lokaal Cliëntoverleg. Tijdens mijn stage heeft er een overleg i.v.m. het LCO in samenwerking met het OCMW van Hasselt plaatsgevonden. Gedurende het overleg kwam ik tot de conclusie dat het LCO een mooie overgang zou kunnen bieden voor gedetineerden die geleidelijk aan naar buiten toe willen werken.

Het principe is dat er tijdens detentie op verschillende momenten een LCO wordt binnen gebracht in de gevangenis van Hasselt. De bedoeling is een cliëntgebonden overleg te organiseren, zodat de cliënt centraal staat en betrokken wordt in het overleg. Het is voornamelijk voor mensen met multi-complexe probleemsituaties. Anders gezegd mensen die moeilijkheden ervaren op verschillende levensdomeinen. Tijdens het overleg gaat er gekeken worden naar wat de cliënt wil en van daaruit wordt er gezocht naar een gepaste ondersteuning en begeleiding.

De uitgangspunten van een LCO zijn vooral toegepast op het maatzorgprincipe. Er gaat gewerkt worden op maat van de cliënt, zodat de slaagkansen maximaal zijn. De cliënt en zijn perspectief staan centraal en worden benaderd vanuit een positieve kijk, met aandacht voor de krachten en de inzet van de cliënt. Er wordt niet vanuit één invalshoek gekeken, maar met een integrale kijk. Hiermee wordt bedoeld dat er zo ruim mogelijk wordt gekeken naar de cliënt op de verschillende levensdomeinen.

In mijn beleving zou de spilfiguur een trajectbegeleider kunnen zijn, aangezien zij vaak al een lange weg met de cliënt hebben afgelegd en vaak goed op de hoogte zijn van lopende zaken. De trajectbegeleider zou het LCO kunnen aanvragen en de cliënt op voorhand inlichten over het verloop van het overleg, welke eventuele voorbereidingen er nodig zijn en praktische zaken die nog dienen geregeld te worden.

Indien de trajectbegeleider dit proces in gang zet, kan dit aangevraagd worden aan de LCO-coördinator van het OCMW van Hasselt. De rol van deze coördinator is om een neutrale positie te bekleden en waakt over de maatzorgprincipes. Het is haar taak om het overleg zo vlot mogelijk te laten verlopen en alert te blijven voor knelpunten en indien nodig deze aan het beleid te signaleren.

Tot waar de begeleiding van de TB loopt, is een moeilijke vraag. Wanneer de cliënt weet welke organisaties en hulpverleners hij na detentie moet treffen, wordt het tijd dat de TB het dossier uit handen geeft. Ik ga er vanuit dat het in de praktijk niet zo eenvoudig gaat. Wanneer er iets fout loopt, wie neemt dit dan op zich? Roept de TB de cliënt bij zich om te overlopen wat er fout liep of kan dit niet meer? Het LCO zit in een startfase en gaat in de praktijk moeten ondervinden tot waar de grenzen afgebakend worden. De TB heeft tot slot werk genoeg met de andere lopende dossiers.

3.2.3. Het bestaande aanbod van hulp- en dienstverlening blijven uitbereiden

Ik vind het uitgebreid aanbod aan het hulp- en dienstverlening een zeer mooi gegeven. Ik ben van mening dat hier steeds aan gewerkt moet worden. De TB en OO moeten de

noden van de cliënten signaleren aan de beleidsmedewerkers, zodat de mensen op beleidsniveau de juiste partners kunnen zoeken om mee samen te werken. Verder kan de beleidsmedewerker de problemen aankaarten en het bestaande aanbod blijven uitwerken. Het is belangrijk dat hij andere partners meekrijgt om samen de problemen van de gedetineerden aan te pakken.

Het is volgens mij heel belangrijk dat het beleidsdomein welzijn een duidelijk beeld krijgt over de problematieken in het werkveld. Het is noodzakelijk dat er niet enkel wordt geïnvesteerd in de infrastructuur, maar voornamelijk in het hulpverleningsaanbod en andere alternatieven. Op deze manier kunnen gedetineerden maximaal worden voorbereid op hun re-integratie.

3.2.4. Samenwerking

Eén van de belangrijkste pijlers om een goede hulpverlening te bieden is samenwerken. Een gevangeniswezen is een zeer complexe materie, waarin ieder zijn taak zo goed mogelijk vervult. Naar mijn mening is de kracht juist om al deze kwaliteiten te bundelen en samen bepaalde problemen aan te pakken. Het is absoluut geen evidentie om met verschillende visies aan de slag te gaan.

De justitiehuisen en de justitieassistenten komen vaak in contact met de doelgroep. Een samenwerking tussen JWW en de justitiehuisen zou dan ook geen vreemd gegeven zijn. Het is volgens mij een onderwerp waar grondig over nagedacht kan worden.

3.2.5. Alternatief perspectief

Naar mijn mening kan de brug ook ingevuld worden d.m.v. tussenhuizen. Tijdens de literatuurstudie ben ik informatie over de exodus tussenhuizen in Nederland tegengekomen. Voor vele cliënten is het contrast tussen detentie en de vrijheid te groot. Wanneer de cliënten een tussenstop kunnen maken, zou de overgang geleidelijk aan gebeuren. Ik zie deze tussenhuizen meer als een oriëntering, om op die manier de cliënten verder te kunnen doorverwijzen. Natuurlijk is dit een utopisch gegeven en wordt dit morgen niet verwezenlijkt.

Het kan zinvol zijn om een penitentiaire inrichting meer onder te verdelen. Bijvoorbeeld drugsvrije zones aan te brengen, zodat cliënten clean buiten de gevangenis komen. Een verslaving is volgens mij een groot risico om te hervallen. Het kost veel geld en beïnvloedt de gehele leefwereld van de cliënt.

Een geïnterviewde kwam op het idee om na detentie werkplaatsen te voorzien waar gedetineerden aan het werk kunnen. Ik denk dat dit zinvol kan zijn. Een beschutte werkplaats vinden de meeste cliënten een te zwak milieu. De werkplaatsen gelijk die in de

gevangenis, zijn volgens mij een goed initiatief om te verwezenlijken. Geld is een belangrijke bron om het na detentie goed te doen. Wanneer er geldnood is, zijn mensen geneigd om criminele activiteiten uit te voeren om aan geld te komen. Verder is werk een belangrijk gegeven om structuur aan de dag te geven.

Tot slot kunnen er steeds opleidingen worden georganiseerd voor het bewakend personeel, zij staan uiteindelijk dagelijks met de cliënten in contact. Op die manier kunnen de PB's sneller problemen signaleren en vragen van de cliënten beantwoorden.

DEEL 4: Een blik naar binnen, een beeld naar buiten.

4.1. Kritische visie

Gedurende mijn driejarige opleiding maatschappelijk werk werd er veel aandacht besteed aan leren reflecteren en het geven van een kritische visie. In het eerste jaar vond ik het niet zo evident, maar naar mate de opleiding vorderde begon het een automatisme te worden.

Als toekomstig maatschappelijk assistent kom ik terecht in een complex werkveld en word ik geconfronteerd met moeilijke cliëntsituaties en organisaties waar het beleid niet altijd volgens mijn visie zal worden gevoerd. Ik vind het belangrijk om met een kritische blik het werkveld in te stappen. Zeker omdat de doelgroep vaak kansengroepen zijn en in onze maatschappij worden uitgesloten.

Ik had nooit verwacht dat mijn bachelorproef mij een spiegel ging voorhouden en mij 'bloed, zweet en tranen' ging kosten. Ik heb dan ook uitgekeken naar het laatste onderdeel van mijn werkstuk: de kritische visie, omdat ik dit deel vanuit mezelf kan geven. Ik ga beginnen met mijn stageplaats te bekijken vanuit een kritische invalshoek. Vervolgens sta ik stil bij mijn praktisch deel en wat ik hieraan zou veranderen. Tot slot wil ik mij kwetsbaar opstellen en een beeld schetsen hoe ik mijn eindwerk heb ervaren en waar ik op gebotst ben.

4.1.1. Kritische kijk op Justitieel Welzijnswerk in de gevangenis van Hasselt.

Gedurende mijn stage viel het op dat er veel gedetineerden nood hebben aan begeleiding. Met een populatie van meer dan vijfhonderd gedetineerden zijn er volgens mij te weinig krachten binnen JWW om hen allemaal te helpen. JWW is strikt gebonden aan het beroepsgeheim, waardoor de cliënten graag naar JWW komen met hun vragen en problemen.

Wanneer mensen buiten de gevangensmuren een vraag of probleem hebben, kunnen zij meteen op het internet informatie opzoeken of kunnen bij hun naaste omgeving terecht. De mensen in de samenleving kunnen uit zoveel diverse soorten hulpverlening kiezen. Het gaat van ambulante tot residentiële hulp. Afhankelijk waar iemand woont, kan je in de buurt naar hulp zoeken. Heb je nu liever een mannelijke hulpverlener of een vrouw, het

kan allemaal. In de gevangenis hebben gedetineerden niet de keuze welke hulpverlener ze willen. Wanneer gedetineerden een gesprek bij JWW willen, moeten ze weken wachten op een onthaaltrajectbegeleidingsgesprek en indien ze nood hebben aan trajectbegeleiding moeten ze enkele maanden wachten op TB.

De gedetineerden die binnen een korte termijn voor de SURB moeten verschijnen kunnen niet wachten met hun vragen tot ze aan de beurt zijn voor TB.

Ik heb gemerkt dat de werkdruk voor JWW ontzettend hoog ligt. Daarnaast heb ik enkele momenten tijdens mijn stage meegemaakt dat wanneer het misloopt in de gevangenis de problemen op de schouders van de TB'ers terecht kwamen. Een kort voorbeeld: Er ontstond veel chaos en kritiek onder de gedetineerden bij het uitzenden van het Luc Alloo Programma (Alloo in de vrouwengevangenis). Het crisismoment werd volledig door het JWW team gedragen en ondersteund om zo preventief mogelijk te werken en een slechte afloop te vermijden. De TB'ers hebben hun lopende dossiers aan de kant moeten zetten om het crisismoment op te vangen. Het gevolg hiervan was dat de week nadien de lopende dossiers moesten wachten.

Ik vind het jammer dat in dergelijke situaties er wordt vanuit gegaan dat het JWW team het wel oplost. Anderzijds wil dit zeggen dat JWW een ongelooflijk sterk team heeft. Ik vermoed dat, mits een stijging van de werkrachten binnen JWW en een zoektocht naar nog efficiëntere manieren om de cliënten te ondersteunen en te helpen, dat er door JWW zeer veel verwezenlijkt kan worden in de gevangenis.

Daarnaast kan JWW een meerwaarde in een LCO betekenen en zorgen dat de cliënten een warme overdracht naar buiten toe krijgen. Ik ben er van overtuigd dat wanneer een trajectbegeleider een traject met de cliënt opstart tijdens detentie en samen met hem/haar naar buiten toe kan werken en na detentie ook enkele weken aanwezig is, de cliënt meer slaagkansen heeft. Voornamelijk de eerste weken na detentie zijn cruciaal. Er komt onmenselijk veel op de cliënten af, waardoor ze sneller terug hervallen in hun oud patroon. Als de cliënt op dit moment de vertrouwde TB heeft waarop hij kan rekenen, denk ik dat de kans op recidive daalt.

De TB kan steun bieden aan de naaste omgeving, want ook voor het netwerk van de cliënt is het niet evident om na detentie de cliënt terug op te vangen en krijgen zij met verschillende problemen te maken.

Onze maatschappij is gericht op macht en geld, waardoor de kleinere organisaties steeds minder middelen en erkenning krijgen. Denk maar aan het "mattheuseffect", armen

worden steeds armer en de rijken worden steeds rijker, dit principe geldt voor het merendeel van de cliënten in de gevangenis. Ik ben van mening dat de hulpverlenende organisaties kwalitatieve hulp moeten aanbieden in plaats van kwantitatieve hulp. Als deze organisaties gaan werken zoals de zorgfabrieken waar timemanagement het belangrijkste is, gaat dit geen positief effect hebben op lange termijn.

Kwantitatieve hulpverlening ondersteunt cliënten op korte termijn en er zullen snel en veel cliënten met hun vragen geholpen worden. Maar met de weinige middelen die de organisaties krijgen en waar steeds meer en meer op gaat worden bespaard is het aangewezen om kwalitatieve hulp te bieden.

Volgens mij kan het bewakend personeel in de gevangenis hier ook een meerwaarde aan bieden. Wanneer zij goed opgeleid worden en zich strikt aan het beroepsgeheim moeten houden, kunnen ze de cliënten met hun kleine vragen helpen. Er kunnen bijvoorbeeld aangepaste sociale kaarten aan de telefoons op de sectie gehangen worden waardoor de cliënten hiervoor niet speciaal naar JWW moeten komen. Vaak hebben de cliënten vragen over brieven die ze krijgen. Ze begrijpen niet altijd goed wat in de brief staat. Het zou volgens mij gemakkelijk zijn, als de PB's kunnen uitleggen wat er in de brief staat en wat de cliënt het best doet met de brief. Deze kleine dingen zouden voor JWW werk besparen en zouden de TB'ers optimaal aan de lopende dossiers kunnen werken. Daarnaast moeten de cliënten niet onnodig wachten met hun vragen. Het zijn maar enkele voorbeelden, maar ik denk dat als er over deze kleine ingrepen nagedacht zou worden er op het einde voor alle partijen voordelen zijn. Ik denk persoonlijk dat er niet in nieuwe gevangenissen moet geïnvesteerd worden, maar naar hulpverlening op maat in de gevangenis.

4.1.2. Kritische kijk op de bachelor proef

Ik leg de lat voor mezelf hoog, waardoor ik op het einde van mijn bachelorproef zeker en vast veel aanpassingen zou doen. Ik denk dat iedere persoon die een eindwerk maakt en een onderzoek doet, achteraf veranderingen aanbrengt. Bij het maken van mijn werkstuk kwam ik steeds tot nieuwe inzichten, kreeg ik andere visies en nieuwe ideeën, hierdoor veranderde ik steeds mijn werk en kwam ik tot niets concreet. Na veel uitstel en piekeren heb ik keuzes moeten maken en concrete teksten op papier moeten zetten. Dit heeft veel moeite voor mij gekost. Achteraf bekeken had ik sneller tevreden moeten zijn met mijn werk en feedback aan anderen moeten vragen, zodat ik op die manier veel sneller tot een geheel kwam. Zeker omdat ik als toekomstige hulpverlener niet alleen anderen moet ondersteunen, maar ook zelf hulp moet durven vragen en aanvaarden. Ik ben nog steeds op zoek waarom ik het ontzettend moeilijk vind om hulp te vragen.

Uiteindelijk bezorg ik mezelf gigantisch veel stress door niet op tijd aan de alarmbel te trekken. Ik denk dat dit aspect het belangrijkste van de bachelorproef is, op welke manier ik zelfstandig dit werk heb aangepakt en de theoretische kennis die ik heb opgedaan kan toepassen in een eindwerk.

Ik struikelde voortdurend over het theoretisch kader en de richtlijnen van de bachelorproef. De situering van mijn stageplaats had ik niet te kritisch moeten aanpakken, want dit zijn bestaande gegevens waarnaar geen onderzoek nodig is. Het theoretisch kader had ik naar mijn mening praktischer moeten aanpakken, aangezien ik steeds op dit gedeelte botste en mijn eindwerk bleef uitstellen. Ik klapte steeds toe, doordat ik bang was dat de inhoud niet honderd percent correct was en ik hierover opmerkingen zou krijgen.

De informatie over de nazorg in Nederland had ik beter kunnen bekomen door naar een exodus huis in Nederland te gaan en daar de werking van zo een huis zelf kon ervaren en van daaruit mijn volgende deel te schrijven. Daarnaast had ik ook beter een LCO zelf bijgewoond, zodat ik deze werking beter had kunnen voorstellen.

Ik had de actoren van het LCO kunnen bevragen en bekijken wat hier de eventuele werkpunten waren. Het uitvoeren van mijn praktisch deel verliep vlotter. Ik denk dat dit komt omdat ik zelf de interviews kon doen en dus zekerder van mijn stuk was. Ik had wel meer cliënten moeten bevragen, zodat de representativiteit van mijn derde deel beter was.

Aangezien het tijdsgebrek wat ik had opgelopen door mijn verschrikkelijk 'uitstelgedrag', was ik genooddaakt om mijn interviews te beperken. Wat betreft de vragenlijst had ik meer naar de ervaringen van de cliënten kunnen polsen, om op die manier meer voorbeelden in mijn praktisch deel te verwerken. Verder had ik een TB, het bewakend personeel en de betrokken organisaties willen interviewen. Ik heb mijn prioriteiten gesteld en enkel op cliëntniveau bevraagd. Bij het opstellen van mijn vragenlijst voor de cliënten heb ik geprobeerd om deze niet te moeilijk te verwoorden, zodat iedereen de vragen begreep. Bij nader inzien had ik voor deze interviews opnameapparatuur moeten voorzien, omdat het niet evident was om tijdens het lange gesprek te noteren. In de gevangenis wordt het gebruik van opnameapparatuur geregeld via aanvraagprocedures, waardoor ik van het begin heb gekozen om het voor iedereen zonder te doen. Achteraf ben ik tevreden dat ik de interviews persoonlijk heb kunnen doen, zodat ik indien nodig de vragen kon uitleggen en voorbeelden kon geven. Ik vond dat dit voor een meer vertrouwde sfeer zorgde en naar mijn gevoel de antwoorden oprecht werden beantwoordt.

Ik had ook interviews in andere gevangenissen kunnen doen, om op die manier misschien tot andere conclusies te komen. Ik heb mijn interviews afgenomen met mensen van diverse origine, maar voor verbetering had ik nog een groter aantal van mensen met een andere afkomst kunnen bevragen. Ik denk dat er verschillende meningen hadden kunnen zijn door de cultuurverschillen. Op deze manier had ik kunnen nagaan of er bij bepaalde culturen andere noden zijn.

4.1.3. Kritische kijk op het persoonsgebonden traject

Mijn bachelorproef is de moeilijkste opdracht van mijn hele opleiding geweest. Ik heb mijn eigen krachten en werkpunten gevonden tijdens het maken van mijn eindwerk. Aan het begin van het derde jaar kregen we uitleg over het maken van onze bachelorproef, voor mij leek dit ver weg te liggen.

We moesten vrij snel een titel geven en een structuurplan inleveren, ik had totaal geen idee wat ik moest kiezen. In een gevangenis zijn zoveel onderzoeken gedaan, dat ik niet wist rond welk thema ik ging werken. Ik heb samen met mijn mentoren besproken welk thema relevant was voor Justitieel Welzijnswerk. Aangezien het strategisch plan veranderde in een decreet waarin stond dat JWW voor een warme overdracht moest zorgen, leek het interessant om rond de brugfunctie van een TB te werken. Ik had in eerste instantie mijn eindwerk zwaar onderschat, ik dacht dat het op enkele weken afgerond ging zijn. Ik stelde het dus voortdurend uit en dacht dat het in orde ging komen.

De gevangenis is een complex systeem, waar het lang duurde vooraleer ik het reilen en zeilen onder de knie had. Steeds meer en meer begon ik paniek en stress te krijgen als ik aan mijn eindwerk dacht. Ik heb dan de hulp van vrienden, lectoren, mijn mentor, familie, ... ingeschakeld. Iedereen gaf mij raad en advies en zei op welke manier ik het moest aanpakken. Op de een of andere manier lukte het mij niet om me eraan te zetten.

Wanneer ik begon was ik meteen terug afgeleid en ik wist totaal niet waar ik moest beginnen. Ik ben enkele keren opnieuw begonnen, wat aanzienlijk veel tijd in beslag nam. Ik wou het perfect doen en mijn mentoren op de stageplaats en op school trots maken dat ik een goed werk had gemaakt. Iedereen stond klaar voor mij en stelde hulp en ondersteuning voor. Toch maakte ik hier veel te weinig gebruik van en wou ik het alleen doen. Achteraf gezien vind ik dit heel jammer en krijg ik nog steeds een slecht gevoel over het feit dat ik geen gebruik heb gemaakt van al die hulp, want dan was mijn eindwerk veel vlotter verlopen.

Vroeger kende ik weinig stress en kon ik examens afleggen zonder enige paniek of faalangst. Mijn motto was altijd: "alles komt goed en we zien wel". Het lukte ook bijna altijd, op mijn manier weliswaar. Dit in tegenstelling tot mijn bachelorproef. Hier kwam geen enkele vorm in, behalve in mijn hoofd want daar zaten mijn ideeën. Ik kreeg het niet omgezet in iets concreets en ik wou steeds meer en meer in mijn eindwerk verwerken, zodat ik uiteindelijk verdronk in mijn eigen chaos en stress.

Het werd op een gegeven moment zo ernstig dat ik 's nachts nachtmerries kreeg. Mijn stage was zo heerlijk, maar iedereen vroeg steeds met de volle interesse hoe het met mijn eindwerk ging en stilletjes aan begon ik mijn bachelorproef aan mijn stage te koppelen en begon ik af te remmen naar stage toe.

De weg naar stage werd een hel en tijdens mijn cliëntgesprekken kwam mijn stress tot uiting. Dat was het moment dat er iets moest veranderen. Tijdens een evaluatiegesprek met mijn stagementoren Anke en Ine viel al de spanning weg, omdat ze hadden opgemerkt dat het niet meer met mij ging. Ik barstte in tranen uit, want ik had dit gevoel al veel te lang voor mezelf gehouden. Ik was best geschrokken van mezelf, want vroeger zei ik meteen wat er op mijn hart lag, maar nu lukte het niet om toe te geven dat het allemaal te veel voor mij was geworden.

Het moment dat ik had beslist om mijn eindwerk mee te nemen naar tweede zit, viel al de stress van mij af. Ik voelde me eindelijk terug gelukkig. Wanneer ik het afgelopen jaar met een nuchtere blik bekijk, valt het mij op dat ik dichtklap als het voor mij te theoretisch wordt. Ik heb bang om verkeerde informatie te geven en zeker wanneer anderen mijn eindwerk lezen, want zij zouden het niet goed genoeg kunnen vinden.

In normale omstandigheden ben ik heel zelfzeker van aard, maar door mijn stage en eindwerk is gebleken dat dit niet altijd het geval is. Op zich is het niet erg dat mijn bachelorproef zo moeilijk is verlopen. Ik moet ervoor opletten dat in de toekomst mijn onzekerheid er niet voor zal zorgen dat ik dichtklap en volledig blokkeer. Ik moet mijn gevoel bespreekbaar maken en met de feedback aan de slag gaan. Andere mensen zijn er om feedback en kritiek te geven, zodat je eigen handelen en werkpunten beter worden.

Ik ben nog steeds verbaasd van mezelf. Ik had verwacht dat ik minder problemen ging ervaren door mijn bachelorproef uit te stellen. Ik ging met het nodige enthousiasme aan de slag. Ik had verschillende mensen aangesproken om mij te ondersteunen en te helpen. Ik betrapte mezelf erop dat als ik iets moest doorsturen of laten nalezen dit moeilijk was, ik stuurde het zelfs niet door. Ik wou dit alleen aanpakken en het ging mij lukken. Achteraf

bekeken vind ik dit als toekomstige hulpverlener een zwakte om aangereikte hulp niet te aanvaarden. Ik hoop dat ik in de toekomst van de gegeven kansen gebruik maak en op die manier veel minder problemen ervaar.

4.1.4. Besluit

Met deze kritische visie sluit ik de hoofdtekst van het eindwerk af. Ik heb in dit onderdeel mijn kritische blik geworpen op JWW, de bachelor proef en de vragenlijst en tot slot mijn persoonsgebonden traject.

Algemeen besluit

Is er nood aan een brug tussen detentie en de vrijheid? Wat staat er concreet in het decreet betreffende het hulp- en dienstverleningsaanbod aan gedetineerden? Biedt JWW een meerwaarde in de overgang tussen detentie en de vrijheid? Op welke manier kan deze overgang ingevuld worden? Is een LCO een zinvol initiatief? Zijn er bruikbare ideeën bij ons buurland Nederland? Deze vragen vormden voornamelijk de rode draad doorheen mijn eindwerk en ik heb hier getracht een antwoord op te zoeken.

Uit mijn theoretisch deel is gebleken dat het strategisch plan dat verankerd is in een decreet ruimte geeft aan JWW om zowel tijdens als na detentie een aanbod aan gedetineerden te doen. Alleen worden de grenzen niet duidelijk afgebakend en kan dit door JWW gedeeltelijk ingevuld worden. Ik ben gekomen tot het LCO in samenwerking met het OCMW van Hasselt, wat een eventuele overgang tussen detentie en de vrijheid kan bieden. In het LCO kan TB een belangrijke rol spelen, zoals in de aanbeveling staat beschreven. Cliënten staan positief tegenover dit idee. Natuurlijk staat het LCO in de gevangenis van Hasselt in zijn kinderschoenen, maar kan het veel potentieel bieden. Persoonlijk lijkt mij het LCO op dit ogenblik één van de meest realistische ideeën om in te investeren. Verder ben ik bij initiatieven in Nederland uitgekomen. Naar mijn mening was het voornamelijk interessant om te bestuderen wat er in Nederland bestaat, maar zijn deze bestaande ideeën nog niet van toepassing in België.

De interviews hebben aangetoond dat er een verschil is tussen cliënten met een netwerk en cliënten zonder: Cliënten met een netwerk vinden het minder zinvol om hulp te krijgen met de geleidelijke overgang naar buiten toe. Deze groep wil liever op zelfstandige basis buiten functioneren en kunnen terug vallen op hun omgeving wanneer het moeilijk loopt. Wel vinden mensen met een netwerk het LCO en dergelijke initiatieven zinvol voor anderen die het meer nodig hebben. Mensen zonder of een klein netwerk hebben, hechten veel belang aan een betere overgang.

Voor velen is het moeilijk om vanuit een georganiseerde setting naar een chaotische wereld over te stappen. Het lijkt voor hen een goed idee om tussenhuisen te creëren waar gedetineerden een periode kunnen verblijven. Op deze manier worden de cliënten beter voorbereid. Wat me sterk opvalt, is dat de cliënten een goede verstandhouding met TB hebben. De cliënten hebben vaak aangegeven dat het voor hen heel belangrijk is indien JWW de gedetineerden buiten ook nog kan begeleiden, zeker de eerste weken na detentie. Deze doelgroep heeft vaak heel veel meegemaakt en kan moeilijk anderen vertrouwen. Wanneer de cliënten na een lange periode een vertrouwensrelatie hebben opgebouwd met de TB, willen zij ook graag hier op kunnen blijven rekenen. Volgens mij is

er veel nood aan individuele begeleiding op maat. Cliënten zien deze begeleiding graag ingevuld door JWW.

Ik kan concluderen dat JWW een zeer belangrijke dienst in de gevangenis is. Wanneer ik in mijn onderzoek dit onderdeel bevroeg, zijn de meeste cliënten enthousiast over de werking van JWW. Gedetineerden zijn een complexe groep in onze maatschappij, die niet door iedereen graag gezien wordt. Wanneer JWW met respect en vertrouwen deze doelgroep benaderd kan er veel gedaan worden. Na mijn stage en bachelorproef ben ik van mening dat het een grote meerwaarde zou zijn moesten er meer middelen ingezet worden op JWW. Op deze manier wordt de caseload voor TB niet te zwaar en kan er op kwalitatieve manier hulp geboden worden.

Literatuurlijst

A. Geschreven bronnen

Boeken

DAEMS, T., *Achter tralies in België*. Academie Press, 2009.

CLAUS, H., *Huizen naar een duurzame penitentiaire aanpak*. ASP editions, 2013.

DECORTE, T., ZAITCH, D., *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*. Acco, 2010.

KOLTHOFF, E., *Basisboek criminologie*. Boom Lemma uitgevers, 2011.

NUYTS, K., PATTERSON, N., CLARK, C., DE GROOF, K., *Forensische werkvormen binnen het Algemeen Welzijnswerk*. Gent, Academia Press, 2012.

POLFLIET, K., VANDER LAENEN, F., ROOSE, R. *Het beleid van de Vlaamse Gemeenschap inzake forensisch welzijnswerk*. Gent, Academia Press, 2012.

ROOSE, R., VANDER LAENEN, F., AERTSEN, I., VAN GARSSE, L., *Handboek forensisch welzijnswerk*. Gent, Academia Press, 2012.

VANDER LAENEN, F., AERTSEN, I., VAN GARSSE, L., *Handboek forensisch welzijnswerk*. Gent, Academia Press, 2012.

VOGELS, M. *Het welzijnsbeleid in Vlaanderen*. Tielt, Uitgeverij LannooCampus, 2010.

Tijdschriften

BOUVERNE-DE BIE, M., DERMAUT-CLYNCKE, A., MEYVIS, W., *Van reclasseringsplan in het verlengde van justitie naar justitieel ambulante welzijnswerk in het kader van het algemeen welzijnsbeleid*. Panopticon, 17(6), 537-554.

Niet-gepubliceerde bronnen

DAHASQUE, I. *Justitieel maatschappelijk werk. Semester 1*. Hasselt, PXL, 2013-2014. (niet-gepubliceerde cursus)

Gevangenis Hasselt. Voorstelling 2013. Hasselt, Gevangenis Hasselt, 2013. (niet-gepubliceerde powerpointpresentatie).

VAN CAMPFORT, S., DEMEERSMAN, T., NUYTS, K., *Methodische kaders van het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk*. 2009.

B. Mondelinge bronnen

ALENTEYNS, E., trajectbegeleider, *Mondelinge mededeling*. Formeel gesprek, 8 mei 2014.

GOOVAERTS, I., trajectbegeleider, *Mondelinge mededeling*. Formeel gesprek, 10 maart 2014.

GRANTHAM-HILL, A., trajectbegeleider, *Mondelinge mededeling*. Informeel gesprek. 24 april 2014.

GROENENDAELS, L., verantwoordelijke voor het kinderbeleid, *Mondelinge mededeling*. Formeel gesprek, 12 maart 2014.

TIMMERMANS, L., trajectbegeleider, *Mondelinge mededeling*. Informeel gesprek. 5 mei 2014.

VANHERK, G., beleidsmedewerker, *Mondelinge mededeling*. Formeel gesprek, 24 februari 2014.

VANHOYENDONCK, K., clustercoördinator, *Mondelinge mededeling*. Formeel gesprek, 26 april 2014.

VANLINGEN, A., trajectbegeleider, *Mondelinge mededeling*. Informeel gesprek. 10 maart 2014.

WILLEKENS, C., methodiekondersteuner, *Mondelinge mededeling*. Informeel gesprek, 27 maart 2014.

C. Audiovisuele bronnen

Internet

Centrum Algemeen Welzijnswerk, *internet*.

(<http://www.cawlimburg.be>)

Decreet betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden, *internet*.

(http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2013030809&table_name=wet)

De sociale kaart, *internet*.

(<http://www.desocialekaart.be/zoeken/index.cfm>)

Dienst reclassering Nederland, *internet*.

(www.reclassering.nl)

Exodus Nederland, *internet*.

(www.exodus.nl)

Het centrum voor criminaliteitspreventie veiligheid, *internet*.

(<http://www.hetccv.nl/dossiers/Nazorg+ex-gedetineerden>)

Informatie van de rijksoverheid Nederland, *internet*.

(<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/straffen-en-maatregelen/vraag-en-antwoord/hoe-is-de-nazorg-voor-gedetineerden-geregeld.html>)

Justitie Nederland, *internet*.

(www.Justitie.nl)

Provincie Limburg, *internet*.

(<http://www.limburg.be/lokaalclientoverleg>)

VANHERK, G., Jaarverslag Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden aan gedetineerden. Gevangenis Hasselt 2011. *Internet*, 24 februari 2014.

(<http://ww4wvg.vlaanderen.be>)

Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum Ministerie van veiligheid en justitie, *internet*.

Bijlagen

Bijlage 1: Organogram CAW Limburg

Bijlage 2: Domeinen TB

Bijlage 3: Decreet

Bijlage 4: Domeinen m.b.t. het decreet

Bijlage 5: Interview cliëntniveau

Bijlage 1: Organogram CAW Limburg

Bijlage 2: Levensdomeinen TB

Bijlage 3: Decreet betreffende de organisatie van het hulp- en dienstverleningsaanbod aan gedetineerden

JUSTEL - Geconsolideerde wetgeving				
<u>Einde</u>	<u>Eerste woord</u>	<u>Laatste woord</u>		<u>Aanhef</u>
	<u>Parlementaire werkzaamheden</u>	<u>Inhoudstafel</u>	<u>1 uitvoeringbesluit</u>	
	€	<u>Einde</u>		<u>Franstalige versie</u>
belgiëlex . be - Kruispuntbank Wetgeving				
<u>Raad van State</u>				
Titel				
8 MAART 2013. - Decreet betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden				
Bron : VLAAMSE OVERHEID Publicatie : 11-04-2013 nummer : 2013035311 bladzijde : 22457 BEELD Dossiernummer : 2013-03-08/09 Inwerkingtreding : 21-04-2013				

Inhoudstafel		<u>Tekst</u>	<u>Begin</u>

HOOFDSTUK 1.	-	Algemene	bepalingen
Art.			1-2
HOOFDSTUK 2.	-	Missie, doelstellingen	en opdrachten
Art.			3-7
HOOFDSTUK 3.	-	Organisatie van de Vlaamse hulp- en dienstverlening aan gedetineerden	
Art.			8-13
HOOFDSTUK 4.	-	Gegevensverwerking	en informatie-uitwisseling
Art.			14-16
HOOFDSTUK 5.	-		Slotbepalingen
Art. 17			

Tekst		Inhoudstafel	Begin
HOOFDSTUK 1.	-	Algemene	bepalingen
<p>Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.</p> <p>Art. 2. In dit decreet wordt verstaan onder :</p> <p>1° actoren : organisaties die in het kader van de uitvoering van dit decreet hulp- en dienstverlening aanbieden in de gevangenissen;</p> <p>2° beleidscoördinator : een personeelslid van de Vlaamse Gemeenschap belast met de beleidscoördinatie van de hulp- en dienstverlening in een gevangenis zoals bepaald in punt 5° ;</p> <p>3° beleidsdomein : een homogeen beleidsdomein als vermeld in artikel 2 van het kaderdecreet bestuurlijk beleid van 18 juli 2003, of een onderdeel ervan;</p> <p>4° gedetineerde : een verdachte, veroordeelde of geïnterneerde die zich voltijds of deeltijds in een gevangenis bevindt;</p> <p>5° gevangenis : een door de Federale Staat aangewezen inrichting die bestemd is voor de tenuitvoerlegging van veroordelingen tot een vrijheidsstraf en van vrijheidsbenemende maatregelen, als de inrichting in het Nederlandse taalgebied of in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad ligt, of als de inrichting elders ligt en het voorwerp is van een overeenkomst met de bevoegde overheid;</p> <p>6° gevangenisdirectie : de personeelsleden van de Federale Staat, die belast zijn</p>			

met het lokaal bestuur van een gevangenis;

7° hulp- en dienstverlening : alle hulp- en dienstverlening die door de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest wordt georganiseerd of verstrekt en die relevant is voor de gedetineerden.

Een gesloten federaal centrum voor minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, als vermeld in artikel 606 van het Wetboek van Strafvordering, wordt gelijkgesteld met een gevangenis, als het centrum in het Nederlandse taalgebied of in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad ligt, of als het centrum elders ligt en het voorwerp is van een overeenkomst met de bevoegde overheid.

Een jongere die verblijft in een centrum als vermeld in het tweede lid, wordt gelijkgesteld met een gedetineerde.

HOOFDSTUK 2. - Missie, doelstellingen en opdrachten

Art. 3. Dit decreet beoogt, binnen de beschikbare budgetten, het recht van alle gedetineerden en hun directe sociale omgeving op een integrale en kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening die gericht is op de realisatie van de doelstellingen, vermeld in artikel 4, te waarborgen, zodat ze zich kunnen ontplooiën in de samenleving.

Daartoe neemt de Vlaamse Regering initiatieven om een kwaliteitsvol hulp- en dienstverleningsaanbod uit te bouwen, op basis van de behoeften van de gedetineerden en hun directe sociale omgeving, en dit door sectoroverschrijdende samenwerking tussen hulp- en dienstverleners en door intersectorale afstemming van het aanbod.

Art. 4. De doelstellingen van de hulp- en dienstverlening zijn :

- 1° de zelfontplooiing van de gedetineerde stimuleren;
- 2° het sociale, relationele en psychische evenwicht van de gedetineerde herstellen;
- 3° de negatieve gevolgen voor de gedetineerde en zijn directe sociale omgeving, veroorzaakt door en tijdens de detentie, beperken;
- 4° de integratie en participatie in de samenleving na de detentieperiode bevorderen;
- 5° een proces van herstel tussen dader, slachtoffer en samenleving stimuleren;
- 6° de kans op herval beperken.

Art. 5. Om de doelstellingen, vermeld in artikel 4, te realiseren, vervult de Vlaamse Regering minstens de volgende opdrachten of neemt ze initiatieven met het oog op de realisatie ervan :

1° ze bouwt een kwaliteitsvol en integraal hulp- en dienstverleningsaanbod uit voor gedetineerden en hun directe sociale omgeving;

2° ze maakt het aanbod bekend en motiveert gedetineerden om eraan te participeren;

3° ze ontwikkelt en implementeert samenwerkingsmodellen en organisatievormen om tot een optimale inbedding en integratie van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest in de gevangnissen te komen met het oog op de grootste mogelijke efficiëntie en effectiviteit van een integraal aanbod hulp- en dienstverlening;

4° ze creëert een draagvlak om hulp- en dienstverlening aan gedetineerden te organiseren bij de betrokken actoren, de belanghebbenden en de samenleving;

5° ze implementeert, in samenwerking met de betrokken actoren, een personeels- en organisatieontwikkelingsbeleid ter ondersteuning van de hulp- en dienstverlenende actoren.

Art. 6. Het beleid voor de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden is een inclusief, een gecoördineerd en een samenhangend beleid. De Vlaamse Regering ontwikkelt en realiseert binnen de verschillende beleidsdomeinen een hulp- en dienstverleningsbeleid vanuit een partnerschap tussen alle betrokken actoren.

Per beleidsdomein bepaalt de Vlaamse Regering de initiatieven in het kader van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden.

Art. 7. De Vlaamse Regering bouwt de hulp- en dienstverlening uit in overleg met de Federale Staat waarmee een samenwerkingsakkoord kan worden afgesloten, en met eventuele andere betrokken overheden.

HOOFDSTUK 3. - Organisatie van de Vlaamse hulp- en dienstverlening aan gedetineerden

Art. 8. De Vlaamse Regering keurt binnen een jaar na haar eedaflegging een strategisch plan goed, waarmee in de diverse beleidsdomeinen invulling zal gegeven worden aan de doelstellingen, vermeld in artikel 4.

Het strategisch plan omvat minstens :

1° een analyse van de context waarin de hulp- en dienstverlening kan worden

gerealiseerd;

2° een beschrijving van de algemene en de beleidsdomeinspecifieke strategische doelstellingen;€

3° een tijdpad voor de realisatie van de doelstellingen;

4° de indicatoren voor de meting van de voortgang;

5° de ingezette middelen en instrumenten.

Uiterlijk drie jaar na de goedkeuring van het strategisch plan evalueert de Vlaamse Regering de uitvoering van het plan en stuurt ze zo nodig het plan bij.

Het strategisch plan, en elke bijsturing ervan, wordt meegedeeld aan het Vlaams Parlement.

Art. 9. Er wordt een gemengde commissie opgericht die als opdracht heeft :

1° advies te verlenen aan de Vlaamse Regering over de opmaak van het strategisch plan;

2° de voortgang in de uitvoering van het strategisch plan te volgen;

3° advies uit te brengen over bijsturing van het strategisch plan;

4° ondersteuning en vorming te bieden voor de hulp- en dienstverleners.

De gemengde commissie baseert zich daarvoor ondermeer op de adviezen van de beleidsteams, vermeld in artikel 10.

De gemengde commissie bestaat uit vertegenwoordigers van departementen of agentschappen van de betrokken beleidsdomeinen en uit vertegenwoordigers van organisaties van hulp- en dienstverleners uit die beleidsdomeinen.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels voor de samenstelling, de werking en de opdrachten van de gemengde commissie.

Art. 10. In elke gevangenis wordt een beleidsteam samengesteld, dat bestaat uit de beleidscoördinator, die personeelslid is van de Vlaamse Gemeenschap en vertegenwoordigers van de actoren. De gevangenisdirectie wordt uitgenodigd om deel uit te maken van het beleidsteam. Het beleidsteam wordt voorgezeten door de beleidscoördinator, en stelt een actieplan op, dat uitvoering geeft aan het strategisch plan van de Vlaamse Regering. Dat actieplan omvat :

1° een analyse van de context waarin de hulp- en dienstverlening kan worden gerealiseerd;

2° een beschrijving van de algemene en de beleidsdomeinspecifieke strategische en operationele doelstellingen;

3° de organisatiestructuur, waaronder het overlegmodel met de verschillende actoren;

- 4° de concrete acties;
5° een tijdpad voor de realisatie van de doelstellingen;
6° de indicatoren voor de meting van de voortgang;
7° een overzicht van de in te zetten middelen.

Het beleidsteam is ook verantwoordelijk voor de evaluatie en bijsturing van het actieplan. Het beleidsteam baseert zich daarvoor op de adviezen van het coördinatieteam, vermeld in artikel 11, en op eventuele bijstellingen van het strategisch plan, vermeld in artikel 8.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de inhoud, de vorm en de geldingsduur van het actieplan.

Art. 11. Voor de opvolging van de uitvoering van het actieplan, vermeld in artikel 10, wordt in elke gevangenis een coördinatieteam opgericht. Het coördinatieteam staat onder leiding van de beleidscoördinator. De samenstelling en de werking van het coördinatieteam worden bepaald door het beleidsteam met inachtneming van de regels die de Vlaamse Regering vaststelt.

Art. 12. Per beleidsdomein voorziet de Vlaamse Regering binnen de beschikbare budgetten in de nodige instrumenten, middelen en personeel om de doelstellingen van dit decreet, en de strategische en operationele doelstellingen die ter uitvoering van dit decreet zijn bepaald, op het niveau van de gevangenis uit te voeren.

Voor de coördinatie en ondersteuning van de hulp- en dienstverlening wordt in elke gevangenis voorzien in volgende opdrachten :

1° beleidscoördinatie : de coördinatie van het beleid, de organisatie, de ondersteuning en de opvolging van de hulp- en dienstverlening in de gevangenis, en dit in overleg met de gevangenisdirectie en met de actoren;

2° trajectbegeleiding : voor de realisatie van het onthaal en de vraagverheldering bij gedetineerden, voor het verwijzen van de gedetineerde naar de hulp- en dienstverlening, voor het opstellen van een individueel hulp- en dienstverleningsplan op maat van de gedetineerde, voor de coördinatie, opvolging en afstemming van dat plan met het oog op continuïteit in de hulp- en dienstverlening tijdens en na de detentie;

3° ondersteuning : voor het faciliteren van de praktische organisatie van de hulp- en dienstverlening.

Art. 13. De Vlaamse Regering wijst een coördinerend minister aan voor de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden.

Ze wijst binnen de Vlaamse administratie een entiteit aan die verantwoordelijk is voor de coördinatie en de ondersteuning van de organisatie van die hulp- en dienstverlening.

HOOFDSTUK 4. - Gegevensverwerking en informatie-uitwisseling

Art. 14. Met het oog op de organisatie en de opvolging van de hulp- en dienstverlening, geregeld bij of krachtens dit decreet, en om die hulp- en dienstverlening op maat van elke gedetineerde te verstrekken, verwerken de beleidscoördinatoren, de personen die belast zijn met de trajectbegeleiding of de ondersteuning, en de actoren de persoonsgegevens van de gedetineerden, met inachtneming van de bepalingen van de wet van 8 december 1992 betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens.

Voor de realisatie van de doelstellingen, vermeld in het eerste lid, kunnen de beleidscoördinatoren, de personen die belast zijn met de trajectbegeleiding of de ondersteuning, en de actoren onder elkaar persoonsgegevens van een gedetineerde uitwisselen, met behoud van de verplichtingen en beperkingen die voortvloeien uit de voornoemde wet van 8 december 1992 of uit de regelgeving van de sectoren waartoe de actoren behoren.

Onverminderd de vereiste machtiging zoals voorzien in artikel 8 van het decreet van 18 juli 2008 betreffende het elektronisch bestuurlijk gegevensverkeer, bepaalt de Vlaamse Regering de nadere regels voor de verwerking en uitwisseling van persoonsgegevens, vermeld in het eerste en tweede lid.

Art. 15. De personen die belast zijn met de coördinatie, de trajectbegeleiding of de ondersteuning, en de actoren bezorgen aan de Vlaamse Regering anonieme en globale gegevens over de hulp- en dienstverlening met het oog op de evaluatie en de bijsturing van het hulp- en dienstverleningsaanbod.

Art. 16. De Vlaamse Regering stelt aan de personen die belast zijn met de beleidscoördinatie, de trajectbegeleiding of de ondersteuning, en de actoren een digitaal systeem ter beschikking ter ondersteuning van de gegevensverwerking en -uitwisseling, vermeld in artikelen 14 en 15.

De entiteit die verantwoordelijk is voor de coördinatie en ondersteuning van de organisatie van de hulp- en dienstverlening is verantwoordelijk voor de verwerking van de persoonsgegevens in het digitaal systeem vermeld in het eerste lid.

[HOOFDSTUK 5.](#)

- Slotbepalingen

Art. 17. In afwijking van artikel 8 keurt de Vlaamse Regering uiterlijk zes maanden na de inwerkingtreding van dit decreet een eerste strategisch plan goed.

Kondigen dit decreet af, bevelen dat het in het Belgisch Staatsblad zal worden bekendgemaakt.

Brussel, 8 maart 2013.

De minister-president van de Vlaamse Regering,
K. PEETERS

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin,
J. VANDEURZEN

Aanhef

[Tekst](#)

[Inhoudstafel](#)

[Begin](#)

Het Vlaams Parlement heeft aangenomen en Wij, Regering, bekrachtigen hetgeen volgt :

**Parlementaire
werkzaamheden**

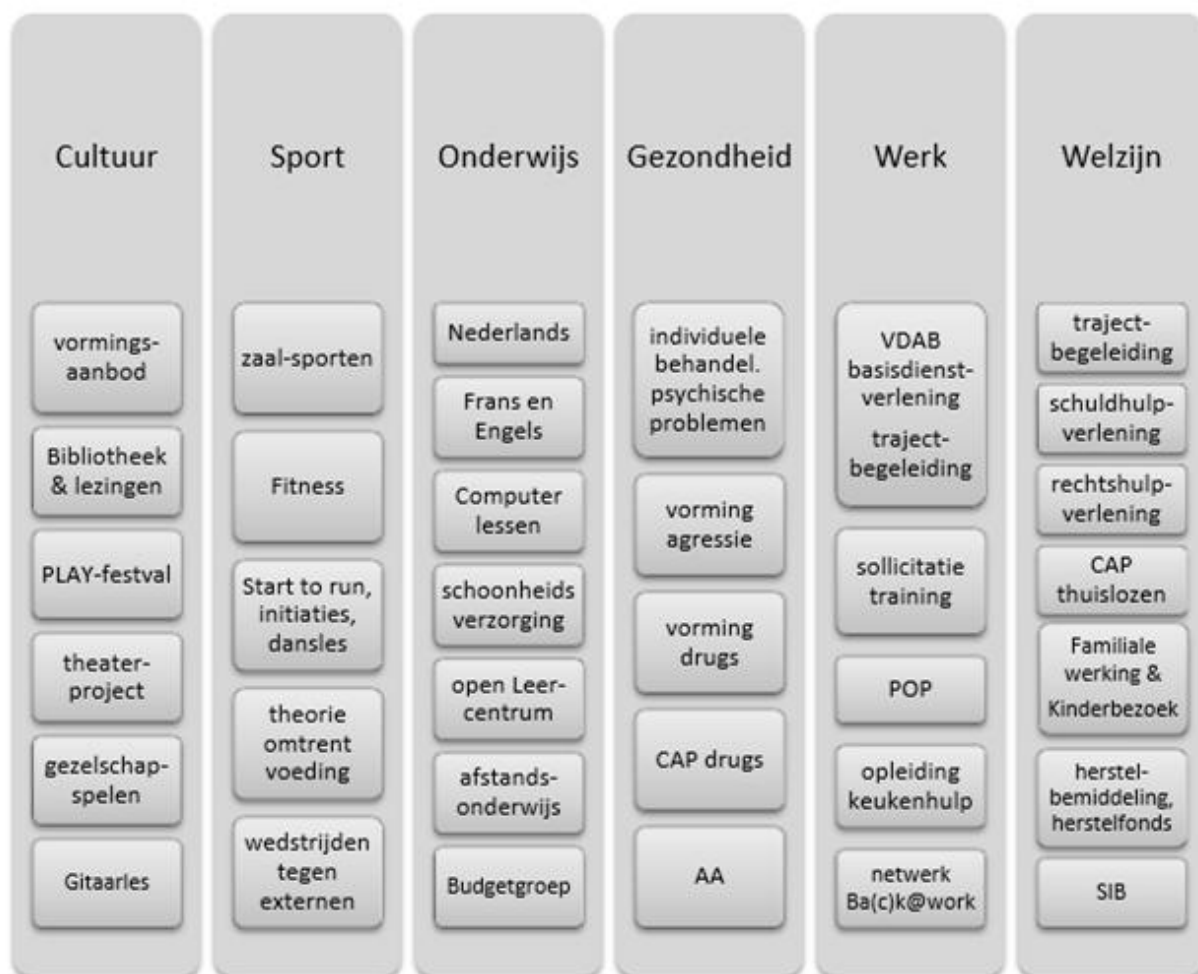
[Tekst](#)

[Inhoudstafel](#)

[Begin](#)

Zitting 2012-2013. Stukken. - Ontwerp van decreet, 1846 - Nr. 1. - Amendementen, 1846 - Nr. 2. - Verslag, 1846 - Nr. 3. - Tekst aangenomen door de plenaire vergadering, 1846 - Nr. 4. Handelingen. - Bespreking en aanneming. Vergadering van 27 februari 2013.

Bijlage 4: Domeinen m.b.t. het decreet.

Bijlage 5: Interview cliëntniveau

VRAAG 1

Hoelang hebt u in detentie verbleven?

VRAAG 2

Hoeveel keer heeft u in de gevangenis gezeten?

VRAAG 2A

Indien u meer dan één keer gezeten heeft in de gevangenis, hoeveel tijd zat hier dan tussen?

BEGELEIDING

VRAAG 3

Welke begeleiding heeft u gehad in de gevangenis?

VRAAG 3A

Indien u begeleiding heeft gehad, wat was uw ervaring hiermee?

VRAAG 3B

Had u nood aan andere begeleiding of ondersteuning? Hoe zou die begeleiding er dan uitzien?

JUSTITIEEL WELZIJNSWERK

VRAAG 4

Bent u ooit in begeleiding geweest bij Justitieel Welzijnswerk?

VRAAG 4A

Zo ja, wat was u ervaring hierbij?

VRAAG 4B

Was dit een meerwaarde voor u? Wat waren de voor- en de nadelen hiervan?

De overgang naar de "vrijheid" en het netwerk

VRAAG 5

Op welke manier denkt u dat een trajectbegeleider u kan helpen met een betere overgang van detentie naar de vrijheid?

VRAAG 6

Wat waren uw verwachtingen na detentie?

VRAAG 6A

Wat was uw beeld van de samenleving?

VRAAG 7

Wat waren moeilijkheden die u hebt ervaren na detentie?

VRAAG 7A

Indien ja, op wie kon u dan rekenen bij deze moeilijkheden?

VRAAG 8

Welke hulpmiddelen of personen hebben u kunnen ondersteunen om niet te hervallen?

VRAAG 9

Stel dat al de ondersteunende organisaties tijdens detentie zouden kunnen samen zitten met u en kunnen overleggen wat de plannen zijn na detentie. Zou dit voor u helpen en waarom?

De vergelijking met Nederland

VRAAG 10

In Nederland staat de overheid verder wat betreft de nazorg aan gedetineerden. Zij hebben een soort buddysysteem (Dit zijn mensen die u ondersteunen en begeleiden in praktische zaken) wat denkt u hiervan?

VRAAG 10A

In Nederland hebben ze ook detentiehuisen, waar ex-gedetineerden kunnen verblijven als tussenstop naar de vrijheid? Wat is uw mening hierover?

Opmerkingen en suggesties